Les unitats estilístiques de Joan Roís de Corella (1435-1497)

Josep Guia
Universitat de València

Introducció

És sabut que la *lexicologia* és la disciplina lingüística que estudia les *unitats lèxiques*, i que el *lèxic* és el conjunt d'aquestes unitats. De forma anàloga, entenem que la *fraseologia* és la disciplina lingüística que estudia les *unitats fràsiques*, i que el *fràsic* és el conjunt d'aquestes unitats.

Més enllà de la fraseologia estricta, però, podem contemplar una fraseologia generalitzada, en la qual s'inclourien també com a objecte d'estudi les *unitats estilístiques*. En aquest article, definirem tots aquests conceptes i llur diferent tipologia, descriurem els procediments de localització i identificació d'unitats estilístiques, comentarem el valor caracteritzador d'estil que puguin tenir aquestes unitats, esmentarem alguns precedents de la nostra recerca i passarem a inventariar-les i estudiar-les en l'obra reconeguda de Joan Roís de Corella.

Definicions

Una *unitat fràsica* (UF) és una combinació estable de dos o més mots, que presenta les característiques de repetició i fixació, a més d'altres possibles i freqüents com idiomaticitat (propietat que permet l'atribució d'un significat que no es pot establir a partir dels elements constituents de la UF ni de la combinació d'aquests), anomalia (quan la UF s'ha codificat amb elements isolats, arcaismes, mots desfigurats, fonètica aglutinant, concordances flexives estranyes...) i institucionalització (quan la UF es reproduïda i sentida pel parlant com a pròpia de la llengua i de la cultura del seu grup lingüístic).

Seguint la tipologia establerta per Corpas (1997), ampliada per nosaltres (Conca / Guia 2011), les UF les classifiquem en *no enunciats* i *enunciats*. Les que no són enunciats són *col·locacions* (UF formada per dues unitats lèxiques, que presenten una coaparició repetida en el discurs de freqüència superior a la de les construccions lliures, amb significat composicional, on una de les dues unitats lèxiques delimita o especifica el significat de l'altra) i *locucions* (UF d'estructura sintagmàtica, amb significat no composicional, unitari, reduïble generalment a un mot i que funciona com un constituent oracional). Les que són enunciats són *fórmules* (UF que constitueix un enunciat sense autonomia textual, amb una funció subalterna i cohesiva del discurs, que apareix generalment en un context o situació ritualitzada: d'inserció fràsica, de salutació, expressiva, discursiva, assertiva, directiva…) i *parèmies* (UF que constitueix un enunciat amb autonomia textual, significat referencial i

intertextualització rellevant en el discurs; poden ser proverbis, sentències, màximes, aforismes, apotegmes, eslògans…).

Una *unitat estilística* (UE), també anomenada *estilema*, és una construcció lingüística que, configurada formalment com a unitat fràsica, presenta alguna de les característiques d'aquestes, particularment la repetició. Les podem dividir en *no enunciats* (les que tenen estructura sintagmàtica) i *enunciats* (les que tenen estructura oracional). Generalment, són creacions d'autor, per bé que també poden ser pròpies d'una escola, d'una temàtica, d'una època... i que un autor les incorpori com a pròpies mitjançant una destacada freqüència d'ús.

Pot passar que una unitat estilística d'estructura sintagmàtica arribi a consolidar-se com a una expressió del sistema de la llengua, en la seva evolució diacrònica, adquirint així la condició de locució. Anàlogament, una unitat estilística amb estructura oracional semblant a una fórmula o a una parèmia pot arribar a institucionalitzar-se entre els parlants i, en aquest cas, passaria a adquirir la condició de fórmula o de parèmia, respectivament; de fet, aquesta és l'evolució seguida per mantes sentències clàssiques d'autor que van perdent, al llarg del temps, la referència autorial i esdevenen, doncs, proverbis anònims.

Localització

Quant a la localització d'unitats estilístiques en un corpus textual, tot comença amb la sospita que ens pervé, en llegir una construcció lingüística, del fet que pugui tractar-se d'una unitat, creada o no per l'autor del text i usada repetidament per aquest.

La validació d'un determinat sintagma com a unitat estilística, més enllà de la intuïció inicial, només pot venir donada pel fet de trobar-lo repetit; igualment, un determinat enunciat repetit en el corpus estudiat és validable també com a unitat estilística d'aquest corpus; altrament, un enunciat amb aspecte parèmic podrem arriscar-nos a catalogar-lo com a unitat estilística, seguint el nostre criteri, pel seu aspecte sentenciós.

En tota aquesta recerca resulta d'una gran ajuda disposar dels textos en suport informàtic, per bé que cal saber què es vol cercar d'antuvi, abans de tenir l'ajut de la màquina. En qualsevol cas, sobre el paper o sobre la pantalla, és fonamental el fet bàsic i inicial de llegir amb perspicàcia, intenció i competència fraseològiques.

Valor caracteritzador d'estil

El valor caracteritzador d'estil que pugui tenir una unitat lingüística, en un corpus (en l'obra d'un autor, en particular), dependrà bàsicament de dues variables: la creativitat (que sigui de creació o no) i la freqüència d'ús (que estigui per damunt de la freqüència habitual o no). Així, una UE de creació,

amb un nombre màxim o maximal de repeticions, tindrà un valor caracteritzador d'estil molt alt. D'altra banda, una UE no de creació o una UF, que siguin molt usades en el corpus en qüestió, també tindran un alt valor caracteritzador d'estil, però menor que les del supòsit anterior. Potser caldrà intentar, en un futur, establir un algorisme que ens permeti quantificar el valor caracteritzador d'estil de cada unitat, fràsica o estilística, usada repetidament en el corpus analitzat.

Ús conscient i ús automatitzat

Una qüestió gairebé indecidible és fins a quin punt un autor que usa repetidament una mateixa unitat fràsica o estilística n'és conscient, d'això. En principi, cal suposar que sí que és conscient d'usar-la, és a dir, de tenir-la en el seu repertori expressiu, però el que potser ja cau dintre del camp d'un cert automatisme inconscient és el fet de repetir-la ara i adés. És possible que aquest fet de l'ús reiterat tingui a veure amb determinats contextos temàtics, de manera que els ressorts i els recursos expressius de l'escriptor s'hi activen sense pretendre-ho deliberadament. En aquest sentit, pot resultar significatiu el fet de trobar, al costat de la unitat fràsica o estilística repetida, uns semblants agrupaments lèxics, com si determinades unitats lèxiques anessin associades al voltant de la unitat fràsica o estilística de referència. Aquests agrupaments lèxics, per ells mateixos o a l'entorn d'una unitat lingüística sintagmàtica o oracional, podrien ésser també susceptibles d'estudi i de catalogació com a elements caracteritzadors d'estil.

De vegades, la repetició d'una unitat fràsica o estilística va acompanyada d'una major quantitat de text repetit, és a dir, que la unitat de referència es troba al bell mig d'un fragment textual més extens que també apareix repetit, amb literalitat absoluta o amb variants lèxiques, i això pot haver estat fet amb plena consciència per part de l'autor o potser no.

Caracteritzadors fràsics de l'estil de Corella

El nostre propòsit fonamental és identificar i estudiar les unitats estilístiques de Joan Roís de Corella, és a dir, les que ell usa repetidament en la seva obra, tant si són de creació com si no ho són. El buidatge que hi hem realitzat no és exhaustiu, especialment per no disposar de *Lo Cartoixà* en suport informàtic, però també perquè la tasca de localització i identificació d'unitats fràsiques o estilístiques no és pot fer tot d'una, sinó que és acumulativa i sempre sol aparèixer-ne alguna que no havia estat detectada abans. En aquest procés de buidatge, es dóna el cas de localitzar unitats (repetides) que, en estudiar-les, resulta que ja havien estat usades amb anterioritat, per la qual cosa cal descartar-les com a creacions expressives de Corella, per bé que cal tenir-les en compte, des del punt de vista estilístic, en la mesura que aquest n'és usuari. Perquè, en definitiva, totes són marques que permeten caracteritzar-ne l'estil, sobretot les unitats estilístiques de creació però també les fràsiques, si presenten en l'obra de Corella una destacada freqüència d'ús.

Pocs precedents es poden esmentar en una tasca com la que ens proposem. De fet, les observacions sobre l'estil de Corella, al voltant d'encunyacions com *prosa d'art*, *valenciana prosa* i d'altres semblants, mai no s'han concretat en un estudi sistemàtic de les unitats lingüístiques usades en la construcció d'una tal prosa. Així, per exemple, quan Joan Fuster (1967) considera de factura corelliana l'expressió *femenil condició*:

> Com veiem, malgrat haver escrit el *Triümfo de les dones*, Corella, en el fons del fons, encara arrossega algunes prevencions, si no misògines, almenys poc afalagadores per a allò que ell diu la ***condició femenil***.

ho fa d'una manera intuïtiva, encertada, però sense haver fet la recerca completa d'aquesta unitat estilística al llarg de l'obra de Corella i sense haver indagat alguna possible documentació prèvia. D'altra banda, l'acurada i no millorada anàlisi estilística de l'obra de Corella que va fer Jordi Carbonell, en la seva edició de l'*Obra profana* (1973), no focalitza l'atenció en les unitats estilístiques com les definim nosaltres sinó en altres aspectes més generals:

> La voluntat d'estil (...) és evident en la prosa de Corella. Els recursos que posarà a contribució seran sobretot els següents: un gran nombre de neologismes en el lèxic, no tots creats, és clar, per ell, però sí seleccionats sistemàticament (*sins*, *pestilència*, *pompa*, *embalsamar*, *mixtura*, *escintil·la*, *col·liri*, etc.); la gran riquesa d'usos del gerundi i del participi, incloent-hi l'abundor del participi de present; l'acumulació d'adjectius, de substantius, de verbs –de vegades ajuntant formes personals i no personals, com en la freqüent combinació del gerundi amb una forma personal–, de complements preposicionals, de subordinades i de coordinades; l'hipèrbaton, tant en la freqüent transposició de complements respecte a llur nucli com en l'ús sistemàtic del *verbo in fondo*; l'abundància de perífrasis, especialment verbals (*ésser forçat* en lloc de 'caldre', *tenir fallença* en lloc de 'faltar', etc.) i construccions negatives en lloc d'afirmatives (*no menys fort* per 'més fort', *no tard* per 'aviat', *no ab suaus passos* per 'de pressa', *no dessemblar* per 'assemblar-se', *no molt gran* per 'petit', etc.).
> (...)
> Les fórmules estilístiques més freqüents sofreixen una evolució, com s'esdevé amb la *fórmula de gerundi*. En un primer estadi, trobem el gerundi separat del verb: "ell, menyspreant la mia bellea ab lo cruel nom de germana, no *consentí*..." (*Lamentació de Biblis*). En un segon estadi, el gerundi s'acosta al verb, precedint-lo immediatament: "fon-me forçat, passejant, seguir la varietat de mos trists e sol·lícits pensaments" (*Tragèdia de caldesa*). Finalment, la freqüència d'aquest segon ús de la fórmula la desgasta i el gerundi esdevé llavors pleonàstic: "Hero, estant sola, planyent se dolia" (*Història de Leànder i Hero*).

Amb tot, és evident que aquesta anàlisi estilística de Jordi Carbonell és pròxima i ha estat d'utilitat per a la nostra perspectiva de recerca d'unitats estilístiques. Cal puntualitzar, però, que quan ell usa el sintagma de contingut genèric *fórmules estilístiques* no ho fa en el mateix sentit que nosaltres, ja que el mot *fórmula* té una altra accepció específica en fraseologia.

La relació de les construccions lingüístiques repetides existents en l'obra reconeguda de Corella que siguin susceptibles d'ésser unitats estilístiques seves, caldrà depurar-la a partir de l'anàlisi concreta de cadascuna, tenint en compte la documentació coneguda, i això és el que fem a continuació. Presentem aquestes construccions ordenades per la lletra inicial de la forma

canònica que els hi hem donat. Per a les possibles referències documentals anteriors a Corella, a més de la nostra consulta directa d'obres literàries i paraliteràries, s'hi ha tingut en compte el CICA (Corpus Informatitzat del Català Antic: http://beta.cica.cat), el *Vocabulari de la llengua catalana medieval* de Lluís Faraudo de Saint Germain (http://www.iec.cat/faraudo/), el *Repertori d'expressions multinominals i de grups de sinònims en traduccions catalanes antigues* (1991) de Curt Wittlin i el *Diccionari Català-Valencià-Balear* (http://dcvb.iecat.net) de mossèn Alcover i Francesc de Borja Moll.

A la riba del gran riu

Aquest sintagma preposicional apareix dues vegades en obres de Corella de diferent signe (en una de profana i en una altra de religiosa):

> Esperau en breu rebre les nostres fatigades ànimes, perquè, ensems amb vós, en los camps eliseus, **a la** verd delitosa **riba del gran riu**, oblidant nostres passats mals, passem eterna, desansiada e reposada vida. (PDRH)

> A mi semblava --dix lo sol·lícit rei-- dormint en les tenebres de la nit escura, que estava **a la riba del gran riu**, per l'abundant aigua del qual la mia terra d'Egipte regada fructifica. (HJ)

Tant al CICA com al *Vocabulari* de Faraudo de Saint Germain, només hi ha "riba de la mar", "riba del flum", "riba del riu"... però no la construcció de referència, que podrem considerar, doncs, com una unitat estilística de Corella.

A mi plau

El portal CICA recull un parell de recurrències d'aquesta unitat en dues obres del segle XIV, per la qual cosa constatem que és una fórmula de la llengua que Corella també l'usa, un parell de vegades, amb un matís estilístic propi, això sí, com a element de contrast en els seus cotextos:

> Doncs, puix la fi de mon viure és qualsevol cosa que vullau complaure, ab alegre treball --si vostres orelles, adormides en la suau harmonia de les elegants passades paraules, ofensa no prenen-- **a mi plau**, puix vosaltres voleu me plàcia, del rei Tereu recitar la cruel benvolença. (PCBM)

> Clarament veig, magnànim jove, que el contrast de mes raons encén majors les flames de tos desigs audaces. **A mi plau**, desplaent-me, llicenciar a tu per al que vols, manifestant-te les lleis e condicions d'aquesta mortal e perillosa conquesta. (HJM)

Per la seva creació, doncs, no és una unitat estilística de Corella, però potser sí que ho és per la funció discursiva que ell li dóna, la qual funció també apareix clarament en aquesta variant que figura a *Lo Cartoixà*:

> Puix **a tu plau e vols que a mi plàcia**, yo so contenta sies tu content. (*Lo Cartoixà*, IV, 6)

A pregàries de

Aquesta unitat és una locució prepositiva, de la qual hi ha abundant documentació anterior a les dues recurrències que trobem en obres de Corella:

> Creon, rei dels corintians, a tu, Medea, per nefandíssims crims mereixedora no d'una mort mas de mil, si tantes la tua persona sostenir-ne podia**, a pregàries de** l'amat e car gendre Jason mitigant la justa sentència, exellant de nostres regnes un dia d'espai t'atorga. (HJM)
>
> La mort, **a pregàries tues**, m'has en exili canviada. (HJM)

Així doncs, a més d'anotar aquests usos que en fa Corella, no res més es pot afegir pel que fa al seu estil.

Abandonar la vida

Aquest sintagma verbal, amb la variant *abandonar lo viure*, presenta un ús suficientment repetit en les obres de Corella com per considerar-lo una unitat estilística seva, per bé que no sigui ell l'introductor de l'expressió (de la variant *abandonar lo viure* no hi ha precedents). De les 10 recurrències trobades, cinc van amb *vida* i cinc amb *viure*:

> Que teniu en mi força de poder absolut, que els béns, **la vida** e honor al voler vostre **abandone**. (PCBM)
>
> Havent conegut un mortal enemic a qui vostra **vida**, honor e béns fiadament **abandonàveu**. (LC)
>
> Com no em descobres la causa d'on fas continent vols **abandonar lo viure**? (HLH)
>
> Que si jo tantost **la vida abandone**, qui bastarà la tua, mia, iniqua sort mèritament plorant doldre? (HLH)
>
> Oh animosa por d'aquells qui, recelant, temen los perills de viciós morir e viure, e, ab invencible e discret ànimo, per lo regne del cel **la vida abandonen**. (HLH)
>
> Restaurem, doncs, la vida d'aquest, qui és germà e carn nostra, que si altri la mort li donava, nosaltres per ell **abandonariem lo viure**. (HJ)
>
> Ab gran dolor **abandonà lo viure**. (HJ)
>
> E sens comparació menor mal estimam, romanint, en les mans de la divina misericorde providència **abandonar nostra vida**, que no ab cruel sentència de justificat jutge, en Egipte, penjats en creu, los ocells a nostres carns donen moble sepultura. Tu estimes tant a Benjamin, que ans delliberes Simeon, no menys fill teu que Benjamin, al qual de més temps est pare, en lo trist carçre d'Egipte defalleixca, e nosaltres e nostres fills en miserable fam **abandonem lo viure**, ans que Benjamin d'ací en Egipte acamine. (HJ)
>
> Si no, diran: per què sou homecida
> del qui per vos **lo viure abandona**? (*Sotsmissió amorosa*)

Abominable + S

L'ús i abús que fa Corella d'aquesta construcció supera de molt les esparses recurrències anteriors que la documentació ens proporciona. De fet, la quantitat afecta la qualitat i podem dir, doncs, que aquest recurs expressiu és un tret estilístic del nostre autor. Una unitat estilística corelliana, on el segon element pot variar, així com l'ordre dels dos components, per bé que hi ha diverses sèries d'emparellaments repetits (*abominable cos*, *crim abominable*, *abominables temples*, *abominable pecat*, *abominables actes*):

> Jo viu Diana perdre la llum, sens que la terra no la hi tolia, e sentí ab gran murmur querellar la terra, enutjada de sostenir lo meu **abominable cos**. (LM)
>
> Ab lleigs nefandíssims desigs, a deshonests **abominables fins** llur incriminada vida endrecen. (PCBM)
>
> Ab foguejant ferro dilacerant lo seu **cos abominable**, la perversa ànima als escurs inferns trametré; (...) E tinc conhort que lo seu **crim**, lleig **abominable**, a tant basta, que no puc contra ell, enemic corrompedor dels límits de natura humana, crueldat acabar que culpa en reporte. (PCBM)
>
> Mas, tirant la colorada espasa, de la sang del fill novament tinta, començà cuitats passos moure perquè, dilacerant de la cruel muller e cunyada los **abominables cossos**. (PCBM)
>
> D'on s'esdevé que, ab lletgea de tan **abominables erres**, encorrem sovint en inconvenients de gran infàmia. (HJM)
>
> Aprés, ab lo coltell sangonós, travessant esquinça lo teu **cos** pervers, **abominable**; perquè, en los inferns, la miserable ànima inefable pena suporte. (HJM)
>
> Al qui Déu sobre tots los altres havia fet savi, **abominable idolatre** per la lletgea d'innumerables pecats, encorregut en tenebres de tan gran ignorància que li fon impossible en tot l'univers trobar una dona de virtuts acompanyada. (TD)
>
> Ni raó acompanyà la sua perversa vida fos esmenada, puix llarg temps aprés que es deixà de viure, lo bon rei Josies, zelant la llei divina, destruí aquells **abominables temples** que ell, rei poderós, destruir podia. (TD)
>
> Ab excès d'inefable dolor, en **lloc abominable** deixà la vida en mans d'aquells qui en ell e per ell vivien. (TD)
>
> E així l'àngel, en lletgea d'**abominable pecat** ha pres major caiguda, perquè, sobre les creatures, en més alta perfecció era sobiranament creat. (TD)
>
> Mas lo meu **nom**, a tots **abominable**,
> no sia al món persona que l'esmente. (TC)
>
> Jo us he comès **abominable culpa**,
> tal, que en l'infern no trob pena conforme. (TC)
>
> La terça deessa, Venus, quines dolors nos procura. Nostre primer pare, sobre tots miserable, ara sant gloriós, clarament ho testifica; e aquell sobre tots ingrat, més sabent dels altres homes, Salamó, ensems ab lo penident justificat Daviu, son pare; los quals, per lo servei de Venus, **actes abominables** contra Déu e contra el proisme cometeren. (JP)

Ruben, qui a tots era primogènit, en semblants paraules los altres de **crim** tan **abominable** assajà retraure: (...) cometre **crim** de tan **abominable** lletgea. (HJ)

E així les vostres mans no seran tan sutzes de **mort abominable**. (HJ)

Que el meu enteniment no pot entendre de tal cruel nafra lo teu ànimo travessat estiga, que a lletgea de **crim** tan **abominable** la tua honestat subjugue, ofenent a Déu qui los nostres actes ab justificats ulls esguarda. (HJ)

Oh poder terrible d'amor deshonesta, a la qual si en lo començ ab virtut no es contrasta, així la miserable pensa cativa, que a lletgea d'**abominables actes** la subjuga. (HJ)

Encara la miserable senyora tan deshonestes paraules no acabava, quant lo fel honest catiu, fugint a la viltat de **crim abominable**, deixant en les mans no-castes lo manto, ab cuitats passos eixint de la cambra, corria semblant a l'ocell qui, rompent lo llaç de son cativeri, en l'aire batent les ales, de la primera libertat gran alegria celebra. (HJ)

Que un **catiu**, sútzeu **abominable**, sens veure en mi sols un senyal de continença deshonesta, haja tengut atreviment de **maldat** tan **abominable**. (HJ)

Lo qual, com anyell mansuet los ferros e cadenes comportava, ensems ab paraules d'**abominable vituperi**. (HJ)

Oh, quant mèritament aquesta pena soferim, e qualsevol altra encara que major sia, per aquell greu **pecat abominable** de la mort o cativeri de Josef, germà nostre. (HJ)

Gran meravella tenim com la tua magnificència, senyor molt noble, de **crim** tan **abominable** a nosaltres servents teus, així afermadament enculpa; (...) que siam induits a cometre furts d'iniquitat e **ingratitud abominable**. (HJ)

Comporta, alt Déu transcendent incomprensible, la mia **boca abominable** als teus sagrats peus s'acoste, (...) e los altres pecadors acostar-se-han a la tua clemència si a mi, sobre tots los del **món abominable**, tu, infinit misericordiós, perdones. (ISM)

Pres lo sant baptisme, oint la gloriosa Magdalena, lo príncep, ensems ab los vassalls de son regne, destruint de les ídoles los **abominables temples**. (ISM)

Abundància de viandes

Malgrat la gran quantitat d'expressions semblants ("fretura de viandes", "superfluïtat de viandes", "bastament de viandes", "carestia de viandes", "gran còpia de viandes", "defalliment de viandes", "diversitat de viandes", etc.), reportades pel CICA en textos anteriors a Corella, només hi ha una ocurrència del sintagma *abundància de viandes*, en la traducció catalana *Flor de les històries d'orient*, còpia manuscrita de les darreries del segle XIV:

E trobaren-hi grans riquesses, e gran **abundància de viandes** e de bestiar.

El fet que Corella faci servir quatre vegades aquesta unitat lingüística, amb incorporacions retòriques d'altres elements:

> Puix ab **abundància** no supèrflua **d**'aparellades **viandes** los miserables cossos contents reposen, pensaments delitosos a nostres desansiades penses comporten. (PCBM)

> Però aquelles qui la sort pròspera exalça, passejant per los camps de vagarosos pensaments, en oci de vida delitosa, en **abundància de viandes** delicades, de riques vestidures cobertes, en ajusts e col·loquis de vanes paraules, tenint lo que volen, comencen a voler lo que és impossible, e més en l'absència dels marits. (PCBM)

> A les humides terres de la gran mar lo lluminós Febo s'acostava, quan, en **abundància de** diverses e moltes **viandes** les taules parades, los ben acollits hostes rellevaren lo treball de la mar tempestuosa. (PCBM)

> Per al novell e ben acollit hoste, ab companyia tan insigne, estava aparellat un apartament de nostra alta posada, en gran **abundància de** moltes e delicades **viandes**, e altres coses que a la reial condició s'esguarden. (HJM)

ens permet deduir que en va fer una certa incorporació conscient al seu repertori estilístic, hagut compte, a més, que la construcció *abundància de + S* només l'usa una altra vegada, amb el substantiu *llàgrimes*.

Abundants llàgrimes

El CICA només consigna un precedent en l'ús d'aquesta expressió, a la traducció catalana del *Decameron*, del 1429:

> E, dit açò, ab **abundants làgremes** lasant-se sobre ell, moch terrible dol.

Després d'això, a l'obra reconeguda de Corella, la presència d'*abundants llàgrimes* és tan abundant i, alhora, tan superior a altres usos de la construcció *abundants + S*, que cal concloure que Corella va fer d'aquest sintagma una unitat estilística pròpia. De les 22 vegades que usa el mot *abundants*, en 14 l'aplica a *llàgrimes* i en les altres 7 a *béns*, *riquees* (tres vegades), *mals*, *bestiars* i *botigues.*

> Encara la mia mà, obedient a més escriure, ocupava lo darrer espai del paper; e segellant l'escrit de tanta amor, al banyar del segell supliren les **abundants llàgrimes**, car dolorosos sospirs havien robat la saliva a l'amarga boca. (LB)

> Mas, a la fi, caent en la freda terra, los arbres que prop mi estaven eren pus verds, regats de les fonts de mes **abundants llàgrimes**. (LB)

> Les pregàries de la qual, doloroses e **abundants llàgrimes**, piadoses paraules, que a les feres bèsties a misericòrdia pogueren moure, a mi no han pogut retraure que als teus ports arribat no sia, lleixant a Hisifila, en penyora de ma absència, prenyat que en breu la farà partera. (HJM)

> Ab **llàgrimes** que dels seus ulls **abundants** corrien. (HLH)

> E ab les mans tremolant los ulls de Leànder obria, los quals primer ab la boca e aprés ab los ulls besant, així d'**abundants llàgrimes** omplia, que semblava Leànder, encara mort, plorant la dolor de la sua Hero viva, planyent deplorava. (HLH)

No us meravelleu, senyora e mare santa, si els meus ulls **abundants llàgrimes** destil·lants ploren. (VSA)

Als quals Jacob, ab **llàgrimes abundants** que la sua antiga cara regant banyaven, respòs. (HJ)

Demanà aigua Josef, per llavar de les **abundants llàgrimes** la cara plorosa. (HJ)

E ab **llàgrimes abundants**, que la sua antiga cara regant banyaven, respòs. (HJ)

Abraçà, Jacob, e besà Josef, son fill, que sobre totes les coses del món més amava, e **llàgrimes abundants** de gran amor la cara dels dos banyant regaven. (HJ)

E aquesta, ab les sues **abundants llàgrimes**, regant los m'ha llavats, e ab los seus cabells torcant eixugats. (ISM)

En quatre ocasions, Corella hi incorpora retòricament altres elements, com ara *aigües*, *fonts* i *ulls*, conservant invariables els dos components bàsics (*abundants* i *llàgrimes*):

E lloant la mia casta vergonya, ab les sues mans secava les **abundants fonts** de mes **llàgrimes**, e deia que no era meravella la nova terra refusàs lo primer aradre. (LM)

E sobre totes en la llei perfeta aquella Magdalena, les **llàgrimes** de la qual aromatitzants tan **abundants** de les **fonts** de les seus **ulls** corrien, que pogueren llavar los polsosos peus d'aquell Déu e hom. (TD)

E plorant ab **llàgrimes** que **abundants** de les **fonts** dels seus **ulls** corrien, los polsosos marbres de l'alt sepulcre llavant regava. (HJ)

Fins que **abundants aigües** de **llàgremes** brollen e la tua ànima aigua de vida comence a beure. (*Lo Cartoixà*, IV, 1)

o variant-hi el primer (en lloc d'*abundants*, figura *abundantment* o *abundar*):

Mas viu Narciso alçar los **ulls**, los quals de continu endreça a l'amarga **font** que de les **llàgrimes** de Biblis **abundantment** corria. (LM)

Quines **fonts** de **llàgremes** als piadosos **ulls abundar** porien per a plorar lamentació tan dolorosa. (*Lo Cartoixà*, IV, 6)

També podem consignar com a variants d'aquest mateix emparellament lèxic (*abundants* i *llàgrimes*) i, alhora, del parell consignat a l'apartat anterior (*abundància* i *viandes*), les cinc recurrències següents (on *abundància* fa referència a *llàgrimes*):

Ab pietat novament presa contemplà la sua entristida cara, banyada per **abundància de** piadoses **llàgrimes**. (PCBM)

Començà novament la mísera Filomena tembre, sentint que els passos en la casa del cruel tirà movia; plorant **llàgrimes** de tan gran **abundància**, que els païments de la secreta cambra llavaven. (PCBM)

Les **llàgrimes**, en gran **abundància**, la cara de Jason fins en los pits regaven. (HJM)

E amor fraterna no comportà més avant dins los seus ulls les **llàgrimes** tenir tancades, mas, entrant en lo retret de la sua secreta cambra, donà lloc dels ulls en gran **abundància** corrent los pits e encara la terra banyassen. (HJ)

No tardà Judas, ab los ulls que **llàgrimes** en **abundància** estil·laven, a les paraules del visrei respondre. (HJ)

També hi ha *abundants llàgrimes* a *Lo Cartoixà*:

Soferí en tot e per tot lo seu delicadíssim cors: en los ulls, **abundants llàgremes**; en les orelles, blasfèmies; en la cara, bufets; en lo nas, pudoir de sútzies scopines; en la boca, amargor de fel e vinagre. (*Lo Cartoixà*, IV, 10)

Acabant tals paraules

Es tracta d'una fórmula discursiva del relat, que no presenta un alt grau de fixació, ja que admet diverses variants al voltant dels mots clau *acabar* i *paraules*, com ara: *acabades aquestes paraules*; *acabava semblants paraules, quan*; etc. També, el mot *paraules* es pot trobar substituït per altres termes del mateix camp semàntic. Corella en fa un ús força recurrent:

Acabant en semblants **paraules** Telamó la fi de sa demanda, un poc espai, baixant los ulls, se girà Ulixes als reis e ducs. (RTU)

Envides tals **paraules** Narciso **acabava, quan** respòs Tisbe. (LN)

Acabant jo tals **paraules**, un poc espai tardà Piramus en tornar-me tal resposta. (LT)

Envides tals **paraules** Píramus **acabava, quan** jo responguí. (LT)

No acabava Orfeu lo so de tan entristides **paraules, quan** la negra lleugera barca, semblant a sageta de fort ballesta empesa, a la riba era venguda. (PCBM)

No acabava Tereu la trista ambaixada, **quan** Filomena de la sua cambra venia, de tan riques vestidures coberta, que de tot l'univers paria sobre si portàs la vàlua. (PCBM)

Encara tals **paraules no acabava, quan** pres per los daurats cabells lo miserable príncep, lo qual, plorant, solament recelava mal d'acostumat càstig de piadosa mare. (PCBM)

Semblants **paraules** Jason **acabava**, **quan** jo, no ab cara falaguera, responguí. (HJM)

Encara Jason tan avisades **paraules acabava**, **quan**, ab cara un poc afable, jo responguí. (HJM)

Acabava Jason la darrera veu de ses **paraules**, estant ja de peus, que li paria, de tan llargues raons, alguna sospita, no sens causa, los qui a nosaltres miraven prendre'n porien. (HJM)

No acabava lo fill del rei Priam lo darrer vers de la breu sentència, **quan** Pallas e Juno, fugint de la sua vista, ab irada veu cridant deien. (JP)

Acabades aquestes **paraules**, juntes les mans, ab devota e elevada pensa, girant los ulls al rei de glòria, Déu Jesús, a semblant oració féu principi. (VSA)

Acabant aquestes **paraules**, nostre Déu e senyor Jesús posà les sues mans sagrades sobre los ulls de la santa àvia, per donar-li confort a la hora que de la corporal habitació la sua ànima se partia. (VSA)

Lo primogènit Ruben del tot aquestes **paraules no acabava quant** lo mansuet anyell Josef ab humil continència arribant de part de Jacob en semblant estil als germans saludava. (HJ)

No acabava l'adolorit catiu lo dol de tan entristit plànyer, **quant** lo senyor, superbo, ab manaments d'aspra senyoria, del plorat sepulcre l'apartava. (HJ)

Encara la miserable senyora tan deshonestes **paraules no acabava**, **quant** lo fel honest catiu, fugint a la viltat de crim abominable, deixant en les mans no-castes lo manto, ab cuitats passos eixint de la cambra, corria. (HJ)

Acabava lo boteller a Josef recitar lo somni **quan** l'altre sospirant, qui al rei Faraó de panicer servia, a tals paraules féu principi. (HJ)

Acabaven los cavallers del rei Faraó recitar llurs somnis, esperant de Josef oir resposta; la qual en semblants paraules oiren. (HJ)

Acabava lo rei aquestes **paraules**, **quant**, traent-se del dit lo segell ab lo qual les secretes lletres segellava, donà-lo a Josef. (HJ)

Aquestes **paraules** tots **acabaven quant**, ab gran esforç replicà Judas. (HJ)

Acabant aquestes **paraules**, Simeon, delliure del carçre, als germans se presentava. (HJ)

Aquesta oració Jacob **acabava**, **quant** los fills a ell més prop s'acostaren, besant-li mans e boca. (HJ)

E, **acabant** tals **paraules**, veren obert lo sepulcre e girada la gran pedra. (ISM)

Acabava aquestes **paraules quan**, girant la vista a l'hort, mirà un home que, a manera d'hortolà, estimà la inflamada Maria poguera saber on era lo sagrat cos d'aquell Jesús per qui tan gran dolor sostenia. (ISM)

Acabades les breus **paraules** de la devota humil resposta, en aquella desitjada santíssima hora sobrevengué l'esperit sant sobre la verge donzella (*Lo Cartoixà*, I, 5)

Acabades les paraules de aquest sobrengèlich càntich, considera tu, ànima devota, aquest execellent exemple. (*Lo Cartoixà*, I, 6)

Així doncs, per la freqüència i la creativitat amb què Corella usa aquesta fórmula, podem considerar-la com un tret estilístic seu.

Acabat + S

La primera accepció que el DCVB dóna del mot *acabat* és la de 'complet, perfet', documentat en Llull i Muntaner:

En totes les altres coses hi ha defayliment de acabat poder e de acabada saviesa. (Llull, *Llibre del Gentil*, 21)

> Negú senyor no's pot comptar per acabat, solament perquè's diga bo d'armes, ans vol moltes d'altres coses haver. (Muntaner, *Crònica*, 71)

Amb aquest mateix significat, trobem usat el mot per Corella, diverses vegades (*acabat remei*, *acabat delit*, *acabada coneixença*, *acabades paraules*, *acabada venja*, *acabada beatitud*, *acabat bastament*):

> E encara que de mi **acabat remei** no esperes, atenyeràs algun descans, car delit és als tribulats si llur passió a persona fel recontar poden. (LM)

> E si vols **acabat delit** atènyer, no penses los perills esdevenidors; car pocs aradres sofriria la nova terra, si los llauradors lo mal any temien. (LM)

> E ab tot que la tua vista de mi no tenia **acabada coneixença**, pensa que les tues orelles, acostumades d'ésser obertes al so de les sues paraules, a la veu de Cèfalo delliure passatge donaven. (PCBM)

> Les sol·lícites guardes no la lleixaven, ni li era possible ab llàgrimes ni promeses assajar si llur fidelitat poguera moure; perquè la part de la tallada llengua que restava, bastant no era a formar so d'**acabades paraules**. (PCBM)

> E no em desplau sinó que soberga ira poc espai haja tardat prendre de tu **acabada venja**, semblant a la de Progmes e Filomena: donant-te a menjar tos fills. (HJM)

> Si en la sacra escriptura altra felicitat no hagués apresa, veure e oir tals excel·lències **acabada beatitud** estimara. (SFA)

> La sisena raó és com sia certa cosa l'Escriptura sacra vos done **acabat bastament** del que haveu mester en aquesta present vida per atènyer la fi de l'eterna glòria. (VSNG)

Les recurrències reportades, tot i la variació del segon element, detecten una certa propensió de l'autor a l'ús, amb aquest significat, del mot *acabat*. Amb una certa cautela, caldria considerar aquestes construccions sintagmàtiques com pròpies de l'estil corellià.

Acostumat + S

Es tracta d'un cas semblant a l'anterior, amb el participi avantposat al substantiu, el qual pot variar, per bé que també s'hi donen repeticions (*acostumat camí*, *acostumat viure*, *acostumada misericòrdia*):

> Ja la nit era passada, e los cavalls de Febo a l'**acostumat camí** s'aparellaven. (LAP)

> Que la llebre, ab son **acostumat fugir**, no resistint se restaura. (RTU)

> Jo no curava de les **acostumades cauteles** de les altres dones. (LT)

> Passem alguna part de la llarga nit en condició de tals paraules, que a nostre **acostumat viure** aprofiten. (PCBM)

> Les respostes del qual, a la fi, eren: ans Febo l'**acostumat camí** lleixaria, que sol en lo pensament ofenés a l'amor que, sens ficció a la sua muller honesta tenia. (PCBM)

Promès lo virtuós marit, ab poderosa força de l'envejosa deessa lleixant l'**acostumada figura**, assajar experiència en l'honestat de la qui tant amava. (PCBM)

E així, sens coneixença tua, la veu del marit, entrant en los retrets de l'entristida pensa, tenia l'**acostumada força**. (PCBM)

Seguint Cèfalo l'estil de l'**acostumada caça**, vestí la sospitosa muller la sua delicada persona d'aquelles vestidures ab les quals havia servit la casta deessa. (PCBM)

Arribà a la ciutat de Plutó lo fill de Calíope, Orfeu, quan Cesifone, ab les germanes, de no **acostumades llàgrimes** llurs espantoses cares regaven. (PCBM)

Portant la muller prenyada; de la qual, aprés de l'**acostumat temps**, de fill semblant al pare, d'elegant forma, ab gran alegria fón partera. (PCBM)

Gran part sobre el nostre horitzon los cavalls d'Apol·lo de l'**acostumat camí** passaven. (PCBM)

Pres per los daurats cabells lo miserable príncep, lo qual, plorant, solament recelava mal d'**acostumat càstig** de piadosa mare. (PCBM)

Que ans lo sol, mudant l'**acostumat curs**, il·luminarà la nit, e la lluna lo dia, e los cels fatigats reposaran, que Jason d'altri que de Medea sia. (HJM)

E ab les mans de la vista apartant les llàgrimes, conegué lo cos del seu Leànder que l'**acostumat gest** no portava, ans. (HLH)

E ordenà la eterna Providència que, oferint lo justificat Joaquim als ministres del temple les **acostumades ofertes**, no acceptà lo sacerdot la sua oferta. (VSA)

Que lo gran goig que de portar tal mercaderia dins la sua pensa reposava li feia lleugera del prenyat l'**acostumada fatiga**. (VSA)

Ordenà la celsitud eterna, pagant l'**acostumat deute** de la mort lo justificat Joaquim, portassen los àngels la sua ànima santa al repòs del lim dels sants pares, en lo si d'Abraham. (VSA)

Tornats a la terra de nostre **acostumat viure**, per orde contam a nostre pare los manaments que de la tua senyoria teníem. (HJ)

E aprés, la vostra **acostumada misericòrdia** vènia e perdó atorga a aquells qui de tals males obres se peniden. (HJ)

E foren los meus ulls il·luminats de claredat així perfeta, que jo estimí Apol·lo, deixat l'**acostumat cercle**, recordava del temps del noble duc Josué l'estació mirable. (SFA)

D'or tirat tenia los tapins, figurats de la celestial esfera ab lo zodíac per on lo sol fa l'**acostumat vogí**, cenyits d'un mot en llengua llatina: *Duodecim horae sunt diei*. (SFA)

Prenent los peus de la sua **acostumada misericòrdia**, quan lo portaven a la venerable sepultura estojant los claus e la santa corona. (ISM)

Aquesta alta freqüència d'ús i la manca de precedents, posa de manifest que estem al davant d'una unitat estilística de Corella.

Acte de virtut

Aquesta locució nominal apareix documentada ja en Antoni Canals, al *Tractat de confessió*, i en Felip de Malla, al *Memorial del pecador remut* (dues vegades). Corella la incorpora al seu repertori frasicoestilístic, usant-la en tres ocasions:

> Augmenta, ab multiplicades e virtuoses obres, l'honor de ta fama, reservant la vida per **actes de virtut** estimada; que dels prudents animosos s'espera, en diferència dels animals sens raó, los folls perills esquivar. (HJM)

> De la tua discreció, afable graciós jove --respòs la discreta vella-- tinc la mia pensa per admiració suspesa, que els **actes de virtut** vulles enlletgir, cobrint-los ab vel de viciosos tractes. (HLH)

> Pensant l'envejós que aquell contra qui l'iniqua enveja porta, algun **acte de virtut** acaba, encara que a utilitat sua esguarde, encén majors les flames de malícia. (HJ)

Així doncs, podem considerar-la com a una unitat estilística pròpia de la prosa religiosa, però no d'un autor concret.

Adolorit + S

Aquesta construcció (també en femení i en plural) és força usual en Corella, amb una gran varietat de substantius (*pensa*, *veu*, *cor*, *pensament*, *plant*, *príncep*, *rei*, *viure*...), per bé que només anotarem a continuació les recurrències repetides (amb diferents grafies del mot base *adolorit*, que s'expliquen per les vacil·lacions ortogràfiques habituals a l'època, en autors, copistes, impressors...):

> E, si a ma **dolorida pensa** alguna hora la mort se presenta, refuse acceptar, per lo delit que la pèrdua de ma vida em porta. (TC)

> E per continuats sospirs e plors la vocal llengua detenguda, dins lo silenci de la sua **adolorada pensa**, tals paraules ab los llavis del contrit cor parlava. (ISM)

> Seguí un crit de **veu adolorida** lo cruel colp, dient: "A la tua Proca has morta, perquè en libertat ab Aurora vixques." (PCBM)

> Los arbres, a qui la sua **dolorida veu** pervenia, acostant-se a l'entonada harmonia, portant-li fresca ombra, lo defenien de la calor d'Apol·lo. (PCBM)

> En tan **adolorit plant** passí tan gran part de la nit, que ja Febo ab sos daurats cabells començava a il·luminar la terra. (LT)

> Lo cel clar, la nit quieta, los aires, los elements e Diana, los planetes e les esteles ab una seguretat atenta, a **l'adolorit plant** d'Hero planyent atenien. (HLH)

> E cobert de negra vestidura en **dolorit plant** perseverava. (HJ)

> A hora de prima, ab **adolorada** e plorosa **pensa**, considera com tantost de matí, començant lo dia, que per a ells molt tardava... (*Lo Cartoixà*, IV, 4)

Ni al CICA ni al *Vocabulari* de Faraudo de Saint Germain n'hi ha precedents, per la qual cosa caldrà considerar aquestes construccions com a unitats estilístiques de Corella.

Adorar com a Déu

Aquest sintagma verbal comparatiu, extret del camp semàntic de la teologia cristiana però aplicat a personatges mitològics o profans, és un recurs literari usat per Corella:

> Si de mi tems ofensa, assegure't en la tua bellea, a la qual jo **adore, com a déu** de qui espere infinida glòria. (LN)
>
> E passat lo cinquantèn any de la sua perfeta vida, encara la celsitud de la sua bellea en tan alt grau resplendia, que a Dionís, mestre de la ciutat d'Atenes, en raó natural més sabent dels altres homes, de tan gran admiració fon causa, que sens temor confessà, **com a Déu**, làtria **adoració** li presentara. (TD)

Així doncs, si no es troba documentació anterior amb una tal aplicació literària profana, al marge de significat i context religiosos, caldrà considerar el sintagma com una unitat estilística iniciada pel nostre autor.

Adversa fortuna

El CICA documenta aquesta locució nominal quatre vegades (dues de les quals com a *fortuna adversa*) en obres de la primeria del segle XV (*Decameró*, *Scipió e Aníbal* i *Memorial del pecador remut*). Així mateix, Faraudo de Saint Germain també anota el sintagma en la traducció de *Deifira*, de Leon Battista Alberti (1404-1472). Corella en fa un ús molt repetit:

> Però als déus, envejosos de nostra pròspera fortuna, perquè de llur poder no perdéssem coneixença, ha plagut, de vosaltres a qui tan poc estimàvem, hajam pres tants dans, que repar no esperem, ab tot que els vostres no sien menys; però la gran estima nostra egualment perdent, fa **adversa** nostra **fortuna**. (LAP)
>
> Egualment los grecs ab los troians Policena planyien: aquesta fon la primera hora que els enemics aprengueren d'haver pietat a nostra **adversa** mísera **fortuna**. (PDRH)
>
> En recordació perpètua del traïment d'Eneas, de la cruel falsa victòria dels grecs, de la mísera **adversa fortuna** dels animosos troians. (PDRH)
>
> E pense que virtuosa cosa és portar a fi lo començat, e més com fortuna hi contrasta, car en atènyer les coses de molta estima, comunament **fortuna** és **adversa**. (LB)
>
> Si de **fortuna** te querelles, no la veig contra tu **adversa**; car està en prosperitat lo teu regne, e viu ton pare honrat d'honesta muller. (LM)
>
> Mas la **fortuna**, que de continu aguaita als qui en tranquil·litat reposen, pensà ab cautelosos engans com devers mi se mostraria **adversa**. (LN)
>
> Fent aguaits als cruels fats que la mísera mort li portaven, querellant-se de l'**adversa fortuna**, perquè Cèfalo tardava. (PCBM)

Per mostrar que, en l'amarga mar de nostra habitable terra, molt tard o nunca ab tan pròsper vent algú navega, que, venint a segur port, de l'**adversa fortuna** defendre's puga. (PCBM)

Oh pena inefable. Oh **adversa fortuna**. Oh cort maligna, que molt tard per una adversitat comença. (PCBM)

No tardà la humil serventa portar a Filomena lo que senyalant demanava; e, estenent en lo teler la blanca tela, no gosà los lleigs casos de la sua **adversa fortuna** brodant descriure. (PCBM)

E si, per **adversa fortuna**, me deixe de viure, tant quant vixques sies certa per tu, no per lo velló d'or, animosament Jason, perdent la vida, reviu de gloriosa fama. (HJM)

Los quals, primer de tu, morts cruelment, així han amollit lo meu ànimo, que no sols a tu, mas a qualsevol que aprés d'ells a morir portàs l'**adversa fortuna**, del·liber fer de mort estalvi. (HJM)

E puix aquesta és la fi de ma breu escriptura, e d'elles s'espera, segons la fi que volen elegir, tals coses ab què més fàcilment atènyer-la puixen, solament diré, de les coses de ma **adversa fortuna**, aquells qui la inhumana ingratitud dels homes conserven. (HJM)

Retrauré, doncs, les mies mans d'obrar mals, e ab virtuosa paciència alleujaré lo decaïment de la mia **adversa fortuna**. (HJM)

Los jorns tots de ta vida obrarà de tanta misèria, que entre los vivents seràs nomenat per exemple d'**adversa fortuna**. (HJM)

E, per cas de més **adversa fortuna** mia, lo darrer comiat al terme de ma oïda arribà, en estil de semblants paraules: "Adéu sies, manyeta". (TC)

En l'**adversa fortuna** conec lo bé que jo, ingrat, posseïa quan, ab grans querelles, de la iniqua sort me clamava. (HLH)

E ja sens temor l'esforçat jove per l'aigua los braços movia, gloriós dins si, ab esforç d'enamorada esperança havia vençut l'**adversa fortuna**. (HLH)

Enutjada l'**adversa** iniqua **fortuna** de l'esforçat ànimo de Leànder, restituí a la mar furiosa ab multiplicades ones la primera fúria. (HLH)

Oh gran saviea, oh animós recel, al temps de l'**adversa fortuna** estalviar la vida per a la prosperitat esdevenidora. (HLH)

Oït he dir, prudent dida mia, que moltes vegades la mísera pensa pronosticant adevina los dans que l'**adversa fortuna** procura. (HLH)

D'on clarament se mostre viu l'acompanyàveu, si l'**adversa fortuna** a la sua vida e a la mia tan fort no contrastara. (HLH)

Adversa ni pròspera **fortuna**, llibertat ni cativeri, les tenebres ni lligams de l'escur carçre, a Josef podien mudar lo perfet estament de la sua virtuosa vida. (HJ)

E si a ell, per cas d'**adversa fortuna**, algun sinistre esdevenia, a mi tot sol dóna la culpa. (HJ)

> Si ara a Benjamin, que per Raquel e Josef tinc en penyora, portau en Egipte, e, per **adversa fortuna** mia, algun cas li contrasta que a la mia vista no torne. (HJ)

No per l'originalitat però sí per la recurrència, hem de concloure que *adversa fortuna*, amb aquesta freqüència d'ús, és un tret estilístic de Corella.

Afable + S

El CICA no aporta cap documentació anterior a Corella d'aquesta construcció però el *Vocabulari* de Faraudo n'anota dues recurrències (l'una amb *mots* i l'altra amb *paraules*):

> Item, lo qui vola esser prudent deu elegir ab qui prenga amistat; e de tenir **mots affables** als quals sia benyvol. (Villanueva, *Viage literario*)

> Segonament se mostra la dita eloqüència, com endolceyx la oïda ab **paraules afables** e molt falegueres. (Canals, *Valeri Màxim*)

En Corella trobem aplicat, i normalment avantposat, l'adjectiu *afable* a diversos noms: *poesia*, *resposta*, *pregàries*, *condició*, *infant*, *continença*, *cara*, *persones*, *gest*, *jove*, *acolliment*, *seguretat*, *llengua*, *benignitat*, *paraules*... Així, per exemple:

> Davallant, ab delitós estudi, en los florits e verds camps d'**afable poesia**. (PCBM)

> Lleixant la ferocitat acostumada, tornà de semblant estil **afable resposta**. (PCBM)

> Vençuda per nostres raonables desigs la sua **condició afable**, a tal parlar féu principi. (PCBM)

> Encara parlant Progmes infuriada, Itis, fill de Tereu, per la reial cambra entrava, los braços oberts per abraçar la venguda mare; d'**infant afable** portant graciosa continença, que qualsevol irada fúria amansar bastava. (PCBM)

> L'**afable** graciós **infant** no cessava demanar a l'entristida mare, ab llengua encara no diserta, què era la causa de la sua trista continença. (PCBM)

> Ab la freda aigua assajà apartar de la sua **afable cara** la color e calor que, en la no sangonosa mas plaent e delitosa batalla de Venus pres havia. (TC)

> Per l'experiència manifesta que tinc de vostra verdadera amistat e **condició afable**, mossèn Joan Roís de Corella, he pres atreviment de demanar-vos, en singular gràcia, vullau acceptar la ploma. (JP)

> Romania la reina Venus, ab continent alegre, regraciant a Paris la desitjada sentència; al qual donant una daurada fleixa, de semblant estil dix **afables paraules**. (JP)

> De la tua discreció, **afable** graciós **jove** --respós la discreta vella-- tinc la mia pensa per admiració suspesa. (HLH)

> Vosaltres, alegres de l'**acolliment afable** que el visrei vos mostrava. (HJ)

> Aquesta rica pomposa senyora, dels béns d'aquest món en gran abundància dotada, ab extrema bellea, graciosa e **afable llengua**, en vanitats, pompes e gales portava lo temps de la joventut alegre. (ISM)

> La profunda mansuetud e **benignitat afable**, ab la qual los penidents pecadors benignament rebia. (ISM)

Que Corella no n'és l'iniciador d'aquesta construcció és ben cert, però també ho és que en fa una unitat estilística recurrent del seu repertori expressiu.

Afable i graciós

Aquest emparellament lèxic sembla ser clarament de factura corelliana, ja que ni el CICA ni el *Vocabulari* de Faraudo de Saint Germain no n'aporten cap documentació mentre que, al *Repertori* de Wittlin, l'única menció que hi figura és una variant que Corella introdueix a *Lo Cartoixà* (com a traducció del mot *alacriter*):

> Rebé lo senyor **graciosament y afable** a Pere. (*Lo Cartoixà*, I, 24)

En algunes de les recurrències que hi ha en les obres reconegudes de Corella no hi és la partícula copulativa, que hem afegit en la forma canònica:

> L'**afable graciós** infant no cessava demanar a l'entristida mare, ab llengua encara no diserta, què era la causa de la sua trista continença. (PCBM)

> Ab proporció d'elegant forma, de color venusta, ab **graciosa**, **afable** e modesta continença. (HJM)

> De la tua discreció, **afable graciós** jove --respòs la discreta vella-- tinc la mia pensa per admiració suspesa. (HLH)

> No acostumava, ni de present acostuma, la divina Magestat Déu omnipotent a la sua mare denegar alguna cosa; ans, ab **graciosa e afable** cara de humil e obedient fill, li atorgà tot lo que demanava. (VSA)

> Aquesta rica pomposa senyora, dels béns d'aquest món en gran abundància dotada, ab extrema bellea, **graciosa e afable** llengua, en vanitats, pompes e gales portava lo temps de la joventut alegre, poc recelant del trist carçre de l'infern les eternes penes. (ISM)

Alt en paradís

El CICA documenta aquesta locució adverbial als *Sermons* de sant Vicent Ferrer, en dues ocasions:

> Sapiau, bona gent, que una regla és aytal de theologia, que diu axí: que deguna persona humanal no pot haver glòria ab Jesuchrist **alt en paradís** si ja no té vida spiritual.

> E aquesta honor hac sent Jerònim, axí com la candela, car Déus lo posà **alt en paradís** en gran honor.

Corella també la incorpora al seu repertori fràsic, en tres recurrències, si més no:

> E així com, en aquest món, ab casta e fervent amor, ab son marit era estada junta, **alt en paraís** les ànimes abduis no separades, de l'eterna glòria sens fi s'alegren; deixant al món, en conhort de tanta pèrdua, per reliquiari de llur absència, fills que ab virtuosos actes testifiquen que, engendrats d'honrat pare, nou mesos han reposat en la tabernacle de tan perfeta dona. (LHD)

> Oh benaventurats martres, en aquest món e en l'altre eternament lloats; que, vencent a la mort, han fet passar l'ànima liberta, per les belles nafres dels esquinçats cossos, **alt en paraís**, atenyent arcs triumfals d'inefable victòria. (JP)

> Ja havia convocat lo rei de paraís corts generals de totes les jerarquies, per venir a rebre de la Magdalena, que tant amava, l'ànima santa; e als seus peus havia fet aparellar una cadira on ella, gloriosa, tingués repòs de l'eterna vida, puix en aquest món eren estats lo lloc de la sua alta penitència, **alt en paraís**, en aquell mateix estrado, atenyga lo premi de les sues llàgrimes. (ISM)

Així doncs, podem dir que és tracta d'una unitat estilística pròpia d'una època i d'una temàtica (religiosa) i que Corella també la fa servir. El valor que té com a caracteritzador estilístic de Corella cal concloure que és escàs.

Alta contemplació

Sense precedents coneguts, Corella introdueix aquesta unitat estilística, configurada com a locució nominal, i l'usa en moltes ocasions (en una de les quals amb permuta dels dos components i en una altra amb introducció d'altres elements):

> E si vols en **alta contemplació**, per ciència atènyer gloriosa fama, callaran les llengües dels qui fins ara han escrit, en esguard de les tues elegants escriptures. (JP)

> Parla per mi, paraula encarnada, que tan estic en contemplar la tua reverent persona atenta, que no del·libere, responent a ma germana, de tan **alta contemplació** apartar-me. (ISM)

> No enculpa, lo jutge just, de Marta la sol·licitud virtuosa, ans, dient que la **contemplació alta** de Magdalena era millor, atorgà ésser bo lo sol·lícit treball de la germana. (ISM)

> Respon, advocat de Maria, declarant que no per oci, mas per **alta**, devota e excel·lent **contemplació**, estava als seus peus, reposant e fruint en lo convit que ella sol·lícita aparellava. (ISM)

> E, concertades totes les coses que al servei de la divina majestat en la vida activa esguardaven, la inflamada Magdalena volgué tornar a sentir aquell inefable delit que, en **alta contemplació**, als peus del rei Jesús sentit havia. (ISM)

> Com podia star sola aquella a la qual tan **altes contemplacions** circuhien? (*Lo Cartoixà*, I, 5)

> De **alta contemplació** creme hi augmente. (*Lo Cartoixà*, II, 13)

Alta perfecció

El CICA recull un únic precedent d'aquesta construcció, al *Llibre de meravelles*, de Ramon Llull:

> E aquells qui eren bons que se sforçassen en ésser en molta **alta perfecció** de vida, per tal que gran santadat e converció significas la alta santadat de lur creador.

mentre que Corella en fa un ús recurrent:

> E així l'àngel, en lletgea d'abominable pecat ha pres major caiguda, perquè, sobre les creatures, en més **alta perfecció** era sobiranement creat. (TD)
>
> E en la ciutat d'Abidos estava Leànder, d'**alta perfecció**, seny e gentilea. (HLH)
>
> Solament vull que la mia verge mare, humil estimada filla vostra, vaja per vós a demanar perdó a una veïna, a la qual vós no teniu culpa, mas perquè és acte d'**alta perfecció** humiliar-se a aquell de qui hom ha rebut ofensa. (VSA)
>
> Però l'enemic de natura humana diable, que, de continu aguaitant, impugna als qui en virtuosa vida perseverant augmenten, pensà com poguera, combatent lo virtuós adolescent vençre, la vida del qual **en perfecció tan alta** en alguna cosa no podia reprendre. (HJ)
>
> E era l'excelsa claredat així de **perfecció alta**, que la dèbil humana vista fortificant confortava. (SFA)
>
> Perdí lo record d'aquesta present miserable vida, transportada la mia pensa en contemplar figures **de perfecció** tan **alta**. (SFA)
>
> Per la contemplant Magdalena se figura la vida contemplativa, la qual, en si considerada, ateny a **perfecció** més **alta**, perquè és la fi dels virtuosos actes. (ISM)

Així doncs, considerarem que Corella la incorpora al seu repertori d'unitats estilístiques.

Alta mar

Aquesta locució nominal és d'ús general, antic i encara vigent, per la qual cosa les dues recurrències que en fa servir Corella:

> Presa benedicció del clauer de paraís, sant Pere, desplegaren les veles en la **mar alta**, endreçant llur navegar a la ciutat de Massella. (ISM)
>
> I l'**alta mar**, moguda fins al centre,
> escolta mes lo cant de les serenes,
> que vos, cruel, mon trist plorar e plànyer. (*Cor cruel*)

no tenen cap significació de caracterització estilística.

Amar en extrem

D'aquest sintagma verbal no es troba cap recurrència en textos anteriors a Corella, el qual l'usa en diverses ocasions:

> Puix al qui **en extrem l'amava**, d'egual amor havia denegat lo guardó. (DEPV)
>
> Si et dols per pèrdua o absència d'alguna persona a qui **en extrem ames**, record-te quant mal reparà Dido matant-se. (LM)
>
> De fàcil creen los qui **en extrem amen**. (PCBM)
>
> Mira los actes tots de nosaltres si amor los governa, que desitjam viure, perquè **en extrem amam** lo nostre ésser. (HJM)
>
> Que els perills, dans e desconhorts que, seguint a tu com a muller, seguir me poden, alegrament los sostendria, puix tes obres fossen tals, que mèritament m'indicassen **en extrem amar-te**. (HJM)
>
> E, acostant-se al carçre de la mia trista presó o cambra, obrint la porta, fingí alegria de la mia vista, tanta com havia mostrat vera dolor, al que **en extrem amava**, de la sua partida. (TC)

Així doncs, haurem de convenir que es tracta d'una unitat estilística del nostre autor.

Amarga mar

Cap dels repertoris lexicogràfics consultats no aporta documentació anterior a Corella, d'aquest sintagma, mentre que el nostre autor en fa un ús repetit:

> Per mostrar que, en l'**amarga mar** de nostra habitable terra, molt tard o nunca ab tan pròsper vent algú navega, que, venint a segur port, de l'adversa fortuna defendre's puga. (PCBM)
>
> E, estesa sobre lo cos, besant la boca freda, mesclava les sues llàgrimes calentes ab l'aigua de la **mar amarga**, e volent pronunciar, no podia ni sabia tristes paraules a tanta dolor conformes. (HLH)
>
> És encara lo nom de Maria **mar amarga**: en los pecadors que·s peniden quand les delectacions carnals converteixen en amargor de penitència, y és **mar amarga** perquè tostemps tingué present la passió de son fill sdevenidora (*Lo Cartoixà*, I, 5)

Per això, considerem que és una unitat estilística seva.

Amargues llàgrimes

Les dues úniques recurrències conegudes d'aquest sintagma (amb diferent ordre dels dos components), anteriors a l'obra reconeguda de Corella, es troben al *Curial e Güelfa*, en un mateix passatge dialògic:

> *Camar*: Si fos per fer, millor seria. Emperò no sots vós sola aquella que en los actes de Venus sots caiguda (...) ne encara havets fet com l'amarga Mirra, que s'enamorà de son propri pare e per industria d'una sua nodrissa, cuidant lo pare jaure ab altra dona, jagué ab sa propria filla, e despuis, sabut l'engan, la matà, e los déus convertiren-la en

arbre. Lo qual contínuament plora e les sues **llàgremes amargues** tenen aquell mateix nom de Mirra. (...)
Fàtima: Ai, filla mia! ¡E no em vulles eixorbar de la tua vista! ¡Hages mercè de mi, e vulles viure, almenys, per ço que jo viva! ¡Mira que et llave la cara ab les mies **amargues llàgremes**!

Després d'això, trobem les recurrències següents, on la primera també fa referència a les llàgrimes de Mirra:

E perquè les altres dones, oint la lletgea de ma benvolença, no creguessen la major part ésser faula, o almenys prenguessen esmena, mirant la lletgea de mon pecat, plagué als déus mudar lo meu cos en arbre de mon propi nom; en lo qual encara es mostren les mies **amargues llàgrimes**, testificant la mia desaventurada vida. (LM)

Mas, puix viu ma esperança del tot fallida, no em poguí retraure que les **amargues llàgrimes**, corrent dels meus plorosos ulls, en la clara font no caiguessen. (LN)

Jo no sé ab quin estil, ni ab quals paraules, poré recitar la granea de tanta dolor: perdí tots mos sentiments, e llançant-me davant lo fred cos, mesclades ab la sua sang les mies **amargues llàgrimes**, ab plorosa veu deia: "Píramus. Si la mort te dóna llicència, alça los ulls, e veuràs la tua Tisbe." (LT)

Aprés que molts plorosos sospirs, **amargues llàgrimes**, trista miserable vida l'adolorit marit portava, no gosant a l'enutjada muller mostrar-se, delliberà en manera de tal estil escriure: (PCBM)

Car del retret de la mia ànima sospirs, sens del·liber meu, espiren, e los meus ulls, no sé per què, fonts d'**amargues llàgrimes** brollen, e ab dolor que lo meu cor travessant esquinça, mirant contemple la roba del qui ab tan gran desig espere. (HLH)

Té mirra en la amargor de penitència, en la carn mortificada y en **làgremes amargues**. (*Lo Cartoixà*, I, 11)

Al meu entendre, Corella adopta com a unitat estilística seva la col·locació *llàgrimes amargues*, avantposant l'adjectiu quasi sempre.

Amat fill

Més enllà d'usos formularis en l'encapçalament d'epístoles adreçades a un fill, i a banda de textos devots on el fill és Jesucrist, no hi ha precedents coneguts en l'ús literari d'aquest sintagma tan senzill, anteriors a aquestes recurrències trobades en obres de Corella:

En los florits e verds camps de la regió de Sichen bestiars abundants e naturals riquees los germans de Josef guardaven, quant Jacob a l'**amat fill** dix tals paraules. (HJ)

Oh vera profunde humilitat que no comportà tardàs tal resposta respondre: "Devot **amat fill** meu: Per a contemplar de mon fill e de mi los divinals misteris, lo més propri és calor de fervent devota pensa ab devoció penetrant e aguda, que poc val la subtilitat si intensa amor no l'inflama. (VSNG)

Tot i això, només dues recurrències no sembla motiu suficient per considerar que *amat fill* tingui gaire valor com a caracteritzador estilístic.

Amb afable continença / amb modesta continença

La construcció *amb afable continença*, sense documentació anterior a Corella, és clarament una unitat estilística seva, configurada com a locució adverbial i usada amb aquesta funció. N'hem localitzades quatre recurrències, de les quals cal considerar la de la *Història de Josef* com a una variant creativa:

> La inquieta fama, que ab veloces ales sens fatiga sempre volant majors forces ateny, plegant Jason en nostres platges les blanques veles, havien portat a les mies orelles la sua venguda; (...) ab proporció d'elegant forma, de color venusta, **ab** graciosa, **afable** e modesta **continença**, e així de les altres perfeccions que en prompte conèixer se poden, que paria excellís límits de condició humana. (HJM)

> Així aparegué a l'encegat jutge la deessa Venus, **ab** la sua gràcia, gest e **afable continença**, vencia l'elegant e noble figura de Pallas e Juno. (JP)

> Tres jorns en lo tenebrós carçre los germans estigueren, perquè del pecat de l'iniqua venda alguna penitència portassen; als quals, fora del carçre, **ab continença no gens afable**, lo visrei dix tals paraules. (HJ)

> Prenien dels plats lo Déu fill e la mare e partien dels candits e fruita **ab** alegre e **afable continença**, dient als de la part dreta: "Preneu, devots meus, refecció, delit e goig, en premi e paga de les dignes llaors que de nosaltres haveu declarades." (VSNG)

Del mateix estil, mai millor dit, és també la unitat *amb modesta continença*, variant de l'anterior, de la qual tampoc no n'hi ha documentació prèvia a l'obra de Corella. Les recurrències que s'hi troben són:

> Ab proporció d'elegant forma, de color venusta, **ab** graciosa, afable e **modesta continença**, e així de les altres perfeccions que en prompte conèixer se poden, que paria excellís límits de condició humana. (HJM)

> No tardà molt, **ab modesta** e humil **continença**, Jason respondre. (HJM)

> E, entre les altres donzelles, Hero sobre totes estava, de clara e elegant figura, a la qual Leànder, **ab modesta** e entristida **continença**, dreçà la vista; que així ho disponia la iniqua fortuna. (HLH)

Amb alta veu / amb altes veus / amb multiplicades veus

De la construcció *amb alta veu* hi ha diversa documentació anterior a Corella, de manera que podríem classificar-la com a una locució nominal de la llengua, inserida en una construcció adverbial, que el nostre autor incorpora al seu repertori expressiu però sense ser-ne un element caracteritzador d'estil. En quatre de les cinc vegades que l'usa Corella, el verb afectat és *cridar*:

> Deixem, doncs, paraules de fonament de raó desacompanyades, e **ab alta veu** cridem los homes tots, los passats, presents e esdevenidors; e estant de l'Aristòtil la ja escrita sentència, elegeixquen de tots lo pus noble, ab la que més val de nosaltres comparació sia feta. (TD)

Al so del primer toc, **en alta veu** cridant, deia --que els germans la sua veu tots oir podien--: "Sega-s primer Ruben, qui és de tots lo primogènit." (HJ)

Estaven a l'entorn quasi innumerables pobles, contemplant la fi de tan ardu negoci. Acostant-se més prop del sepulcre la vida eterna, **ab alta veu** cridà l'ànima santa. (ISM)

Ab alta e alegre **veu**, de cor e de pensa, respòs: "Mestre, senyor" (ISM)

Cridà **ab veu alta** l'espantat ermità (ISM)

Tanmateix, Corella usa més sovint la forma en plural, *amb altes* veus, probablement per ser més retoricada:

Jo viu Ulixes **ab altes** e paurugues **veus**, dignes de misericòrdia, reclamar als grecs que de mort lo restauressin. (RTU)

E quasi tot lo món en general silenci reposava, exceptats los sol·lícits galls qui, **ab altes veus**, de la mitjanit portaven ambaixada. (LM)

Tant, que un jorn, fatigat del treball de la caça e més de l'enutjosa calor d'Apol·lo, reposant en la plaent e escura ombra d'un verd llorer, **ab altes veus** diguí. (LN)

Cridant veus d'irada fúria, com a brava lleona, corregueren tots los qui la servien, pensant algun mal la sua alterada persona afligint fatigava; e tenint del fel honest catiu lo furtat manto, ab continença d'implacable ira, **altes veus** parlant, cridava. (HJ)

Al rei Faraó lo seu poble reclamant venia; al qual, **ab altes veus** cridant, deia: "Anau al visrei, obeint tot lo que ell vos mane; la sua prudència restaurarà vostra vida. (HJ)

Al so del primer toc, **en alta veu** cridant, deia --que els germans la sua veu tots oir podien--: "Sega-s primer Ruben, qui és de tots lo primogènit" (HJ)

Ab altes veus tots los fills respongueren. (HJ)

Acostaren-se los fills a l'antic pare, e, ans que alguna cosa parlassen, **ab altes veus** d'alegra entonació cridant deien. (HJ)

Canten **en altes veus** 'glòria sia a Déu en los cels' (*Lo Cartoixà*, I, 9)

D'aquesta variant en plural, el CICA només anota un precedent, al *Recull d'exemples e miracles*:

Quan los véu prop sí, per gran speventement que ach, senyà ·s e féu -se lo senyal de lla creu. E quan los diables foren a ell venguts e ·ll trobaren senyat, **ab altes veus** començaren a dir:
—Ay, ay! Ací ha un vexell buyt, mas està senyat del senyal de lla creu!

Tot i això, a la vista de la freqüència d'ús que presenta l'expressió en les obres de Corella, podem considerar-la com una unitat estilística seva.

Una variant de l'anterior, més retoricada, és *amb multiplicades veus*, de la qual no n'hi ha documentació anterior a l'ús que en fa Corella:

Sols los galls **ab multiplicades veus** la mitja nit senyalaven. (PDRH)

La mitja nit **ab multiplicades veus** los sol·lícits galls senyalaven, e les altes campanes de la insigne seu als fels cristians despertaven per a donar llaors e gràcies a la divina bondat infinida. (VSNG)

Amb baixa veu

D'aquesta construcció, d'estructura semblant a l'anterior però que no presenta forma en plural, no n'hi ha cap documentació coneguda prèvia a Corella, el qual l'usa en tres ocasions:

Ans, ab l'honest nom de germans, celarem les suaus batalles de Venus, puix a mi no és tolta llibertat **ab baixa veu** parlar ab tu, e de besar-te. (LT)

Ab veu baixa murmurant respòs l'impacient serventa: "Ni lo marit ni les serventes ab aquesta dona poden viure; e per ço nostre senyor Déu fruit de son ventre no li atorga" (VSA)

D'admiració extrema, ensems ab temor incomportable, oint aquestes paraules les germans estaven semblants a imatges esculpides en pedra: mirant a Josef, fora de si algun moviment no senyalaven. Lo qual, **ab veu baixa**, suau e benigne, plorant los cridava. (HJ)

La fixació encara no és total, ja que l'ordre dels components no és estable. Mentre la documentació no ho desautoritzi, doncs, la unitat fràsica nominal **veu baixa** és usada per primera vegada pel nostre autor.

Amb benigna cara

Al *Curial e Güelfa* hi ha una ocurrència d'aquesta construcció:

E tantost aquella dea, **ab cara benigna**, respòs:
—Nós som nou germanes, com te diguí, filles de Jovis, pare del gran Alcides. E yo hé nom Clio; les altres, per orde, axí com vénen, han nom Euterpe, Melipòmene, Talia, Pol·límia, Hèrato, Tersícore, Urània e Calíope.

i, posteriorment, a les obres reconegudes de Corella, es troben aquestes altres dues recurrències:

En tranquillitat de pacífica, opulent e benaventurada vida regnava mon pare; lo qual, no com a hoste, mas en egual de fill o gendre, acollí a l'ingrat Jason. E sient en reial cadira de la sua empalliada sala, **ab** graciosa e **benigna cara** abandonà les orelles a les animoses paraules, en estil de semblant manera. (HJM)

No poguí conèixer qui era, que les espatlles li mirava; però prestament les mies orelles oiren que la senyora nostra li dix **ab benigne cara**: "Siau benvengut, lo meu humil noble devot, mossén Ferrando Dieç; lo fill de Déu meu e jo ja us esperavem, e per ço en la mia falda de la collació vos havem guardada. (VSNG)

El fet que només hi haja dues recurrències no aporta un gran valor caracteritzador d'estil.

Amb cara afable / amb gest afable

No en coneixem cap documentació anterior a Corella, d'aquesta construcció, per la qual cosa caldrà considerar-la com una unitat estilística introduïda per ell, en les obres següents:

> Vinguem en lo lloc en lo qual mon pare, ab majestat de noble e honrada companyia, en la sua reial cadira magníficament reposant, **ab cara afable**. (HJM)
>
> Encara Jason tan avisades paraules acabava, quan**, ab cara** un poc **afable**, jo responguí. (HJM)
>
> No acostumava, ni de present acostuma, la divina Magestat Déu omnipotent a la sua mare denegar alguna cosa; ans, **ab** graciosa e **afable cara** de humil e obedient fill, li atorgà tot lo que demanava. (VSA)
>
> Acostàs més prop lo rei de glòria, Déu Jesús, **ab la cara** ensems reverent, humil e **afable**; pres ab les sues mans sagrades les de la sua àvia santa; e Ell, eterna infinida paraula, ab tals paraules la consolava. (VSA)
>
> Al qual **ab cara afable** parlant, a semblants paraules féu principi. (HJ)
>
> E ab veu d'entonació dura, **ab cara** no gens **afable**, los germans ab fingit recel interrogava. (HJ)
>
> Als quals Josef, **ab cara** e gest **afable**, llicència los atorgà, trametent a Jacob saluts afectades. (HJ)

Cal observar-hi que la fixació de la unitat no és absoluta, en el sentit que permet la permuta dels dos components lèxics i la introducció d'elements modalitzadors (addició d'altres adjectius al costat d'*afable* o d'altres substantius al costat de *cara*; adverbis que matisen el mot *afable*: *un poc*, *no gens*).

Una variant de *amb cara afable* és *amb gest afable*, també creació de Corella en la mesura que no n'hi ha notícia de documentació anterior. En tenim les recurrències següents:

> E calcigant lo verd esmalt de la florida praderia, a Paris, qui de visió tan excelsa espantat estava, **ab gest afable** s'acostaren; e, ab entonada veu portant lo cant Venus, Juno tenor, e Pallas una acordada contra, en acordant harmonia cantant, semblants paraules començaren. (JP)
>
> Acostà's més prop l'alta reina Juno, e allargà la mà al vergonyós jutge, consentint ab alegre continença, en senyal d'amor, a la sua mà dreta Parisacostàs la boca; e, **ab gest afable**, a semblants paraules féu principi: "No et meravelles, graciós príncep..." (JP)
>
> Als quals Josef, **ab** cara e **gest afable**, llicència los atorgà, trametent a Jacob saluts afectades. (HJ)
>
> **Ab afable gest** e paraules li parlà l'hortolà. (ISM)

En una d'aquestes recurrències, s'hi canvia l'ordre de les dues unitats lèxiques components.

Amb cuitats passos / amb tards passos / amb suaus passos

De la unitat *amb cuitats passos* només n'hem trobat, com a precedent de les obres reconegudes de Corella, dues recurrències al *Curial e Güelfa*:

> Ve't que ja ve **ab passos cuitats** e la boca uberta, defallint-li l'alè.
>
> Desijós de morir, **ab passos molt cuitats** anà contra Curial, e començà'l a combatre molt asprament.

Per això, no podem considerar que aquesta unitat sigui de creació de Corella, tret que el *Curial* fos una obra de joventut seva. Amb tot i amb això, per la freqüència amb què Corella l'usa, sí que podem tenir-la com a un tret característic del seu estil. Apareix en les obres següents (en alguns casos, amb permuta dels dos components lèxics):

> Si la gràcia de Déu li fall, **ab cuitats passos** camina. (DEPV)
>
> E, quasi esbalaït de tan gran erra, falliren-li paraules per a reprendre'm de tan gran crim; e **ab cuitats passos** corregué a l'espasa que prop si tenia, e assajà tolre'm la vida. (LM)
>
> En tals paraules passí tan gran part del dia, que els cavalls de Febo dellà les colones d'Hèrcules, **ab cuitats passos** calcigant, lo lluminós carro a la posada humida del gran oceano endreçaven. (LN)
>
> Dels carmesins estrados de la bella filla de Titan lo fingit mercader se partia, endreçant los **cuitats passos** a la desitjosa posada. (PCBM)
>
> Oh gran erra, creure sobirana perfecció en les creatures se trobe, les quals, puix de no-res tingueren principi, sempre llur ésser e obres a imperfecció **ab cuitats passos** camina. (PCBM)
>
> Pres en los braços lo descolorit cos, que ab la mort **ab cuitats passos** acaminava. (PCBM)
>
> En tranquille repòs de raons així delitoses, era tan gran part de la nit ja passada, que les inflamades esteles a les aigües del gran oceano **ab cuitats passos** caminaven. (PCBM)
>
> Mas, tirant la colorada espasa, de la sang del fill novament tinta, començà **cuitats passos** moure perquè, dilacerant de la cruel muller e cunyada los abominables cossos, les ànimes perverses als escurs regnes de Plutó sens tarda pogués trametre. (PCBM)
>
> Deixant en les mans no-castes lo manto, **ab cuitats passos** eixint de la cambra, corria semblant a l'ocell qui, rompent lo llaç de son cativeri, en l'aire batent les ales, de la primera libertat gran alegria celebra. (HJ)
>
> Als crits e remor de veus tan altes, lo senyor de Josef **ab cuitats passos** venia. (HJ)
>
> *in ignem aeternum*, segons los indicis,

ab passos cuitats endreces les vies. (*A Bernat del Bosc*)

A *Lo Cartoixà*, n'hi ha una ocurrència desautomatitzada:

Diu Beda: anar per a trobar lo senyor **ab cuyta** és ab fe, caritat y sperança: **cuytar los passos** de bones obres. (*Lo Cartoixà*, I, 9)

Corella també usa repetidament altres variants d'aquesta unitat, com ara *amb tards passos* i *amb suaus passos*:

E vull que les aigües prenguen posada en lloc de la sua perversa ànima; la qual, rasa del llibre de vida, perquè sia exemple a les que en amar forçades **ab tards passos** caminen. (DEPV)

A tals engans deu ésser temut Ulixes, lo qual, ab tot que en belles paraules vença la saviea de l'antic Nèstor, no el socorregué quan, enmig dels troians, pesat per vellea, li demanà socors, no podent, sinó **ab tards passos**, dels enemics retraure's. (RTU)

Peró Ulixes, desamparant lo tan honrat duc, recorregué al seu segur ofici; fugint, no **ab suaus passos**, car la temor als seus peus portava ales, pensà los déus ab ulls justs miren les coses humanes. (RTU)

Mas no estiguí molt espai, que viu, per la freda llum de Diana, venir una lleona, la qual paria tinta de sang, qui**, ab suaus passos**, a la clara font s'endreçava. (LT)

No prengues fatiga a la mia veu sens tarda respondre, perquè, ab l'oida, sia cert segueixques los meus **suaus passos**. (PCBM)

E sollícita la discreta dida de la dolor e tristura de la criada, **ab suaus passos** pujant, escoltava si l'entristida Hero, estant sola, planyent se dolia. (HLH)

Fora los murs de la noble ciutat valenciana endreçava **suaus passos** a la santa posada on s'invoca del gloriós Vicent invencible lo nom propi. (...) E no moguí en llarg espai los **suaus passos**, quan acordada música d'angèlica melodia així la mia ànima tingué elevada, que els meus peus, en la terra, ab fermetat immoble senyalaren vestigis. (SFA)

No coneixem cap documentació anterior de la variant, amb funció adverbial, *amb tards passos.* Altrament, CICA aporta un parell de recurrències de la unitat *amb passos suaus*, en les traduccions catalanes del *Corbaccio* i del *Decameron* de Boccaccio, del segle XIV i de començament del XV, respectivament, així com una altra al *Curial e Güelfa*.

Amb devota pensa

Podem considerar que es tracta d'una unitat estilística pròpia del llenguatge d'obres religioses, amb un precedent als *Diàlegs de sant Gregori*, del segle XIV:

Aquels qui **ab devota pensa** ab Déu s'ajusten can és mester, solen fer miracles en cascuna manera; enaxí que, alscunes vegades ne fan per oració, e alscunes vegades per poder.

i que el teòleg Corella incorpora al seu repertori:

> Acabades aquestes paraules, juntes les mans, **ab devota** e elevada **pensa**, girant los ulls al rei de glòria, Déu Jesús, a semblant oració féu principi. (VSA)

> Considerem **ab devota pensa**, diu sant Anselm, quantes dones en lo món són stades excel·lents santes y vérgens y de totes aquesta sola per mare haja eleta Deu. (*Lo Cartoixà*, I,3)

Amb esforçada veu / amb irada veu / amb veu (im)piadosa

De les cinc recurrències existents de la unitat estilística *amb esforçada veu,* en l'obra reconeguda de Corella i sense tenir-ne documentació anterior, tres porten l'adjectiu avantposat al substantiu i dues postposat:

> **Ab veu esforçada** respòs lo rei, sens temor (PDRH)

> Oh, com és miserable cosa no saber morir --**ab esforçada veu** deïa Policena. (PDRH)

> E per una falsa secreta porta, la celerada donzella fora els murs davallant, enmig dels enemics la reial tenda demanava; a la qual arribada, **ab esforçada veu** despertà al justificat rei, fent començ a tals paraules. (PCBM)

> E, estant de peus en la banyada arena, dreçant los ulls a la llum que, encesa en la torre d'Hero, lo seu cor encenia, tornà altra vegada llançar lo cos en la mar fonda: dient, **ab veu** per amor **esforçada**. (HLH)

> Acostant-se Judas més prop del visrei espectable, **ab esforçada veu** e continença de dolor extrema, ab entonació alta ensems e trista, a la veritat de tals paraules féu principi. (HJ)

La variant *amb irada veu*, anàlogament, haurem de considerar-la com una unitat estilística de creació de Corella, mentre no coneguem cap altra documentació prèvia. Les recurrències són les següents:

> Vine, Príam --**ab irada** e espantable **veu** deia-- que tos fills e vassalls en los inferns t'esperen. (PDRH)

> de la qual jo fugint, **ab irada veu** diguí: "Perd de mi l'esperança, graciosa nimfa; que mai seré ab tu, mentres vixca." (LN)

> Aprés, al cruel inic cunyat, **ab irada veu** deia: (PCBM)

> Deixa les llàgrimes, trista germana --**ab irada veu** la reina cridava--, que poc aprofiten per a punir crim de tan diforme culpa. (PCBM)

> Lo qual llançant a la cara de Tereu, fón l'hora que, ab major enuig, li falliren paraules; perquè Progmes, **ab irada veu** parlant, lo miserable present acompanyava. (PCBM)

> Encara crec més parlara Jason, sinó que oi de terrible ira me forçà rompre les sues piadoses paraules, **ab irada veu** e continença. (HJM)

> No acabava lo fill del rei Priam lo darrer vers de la breu sentència, quan Pallas e Juno, fugint de la sua vista, **ab irada veu** cridant deien. (JP)

E, venint a la riba de la mar furiosa, **ab irada veu** contra la sua fúria blasfemant deia. (HLH)

Als crits e remor de veus tan altes, lo senyor de Josef ab cuitats passos venia; al qual, ans que demanàs de tan gran remor la causa, l'infuriada onça, **ab irada veu** e continença cridava. (HJ)

Així mateix, també considerarem unitat estilística creada per Corella, per no disposar-ne de documentació anterior, la variant *amb veu (im)piadosa*:

Ab veu impiadosa deia l'enganós grec. (PDRH)

E no tardà la bella nimfa respondre, **ab veu piadosa**, dient: "Per què fuigs de mi?" (LN)

E sollícita la discreta dida de la dolor e tristura de la criada, ab suaus passos pujant, escoltava si l'entristida Hero, estant sola, planyent se dolia; la qual, contemplant la ciutat de Leànder, ab llàgrimes que dels seus ulls abundants corrien, **en veu piadosa** plorant deia. (HLH)

Amb la mà tremolant / amb veu tremolant

El participi de present amb funció adjectival *tremolant* apareix aplicat, en la documentació, a diverses parts del cos o al cos sencer, com és normal, però el CICA només reporta un precedent a Corella, a l'obra *El cavaller i l'alcavota*:

E la dita Domengina soptosament lançà lo bras sobre los musclos de sa mare e gità un crit fort greu, que més paria veu de cabra que veu humana, e aprés deïa algunes paraules a manera que vaés visions, torsent la cara, la boqua, **tremolant les mans**, los brassos, los peus, faent leix captaniment de sí matexa, que semblava que degués morir.

La particularitat de l'ús literari que en fa Corella consisteix a incorporar l'expressió en un sintagma d'estructura i funció adverbial:

La fi d'aquestes paraules fón entrar en lo retret de son pare, al qual, dormint, tirà lo daurat cabell, de son regne ferma esperança, **ab la mà tremolant**, no per temor del que obrava, mas per recel que, despertant l'antic rei, se trobàs la fi de tant desorde. (PCBM)

E **ab les mans tremolant** los ulls de Leànder obria, los quals primer ab la boca e aprés ab los ulls besant, així d'abundants llàgrimes omplia, que semblava Leànder, encara mort, plorant la dolor de la sua Hero viva, planyent deplorava. (HLH)

En un cas, el nostre autor canvia *tremolant* per *tremoloses*, dintre de la mateixa forma adverbial:

E, **ab tremoloses mans**, deslligà aquell llaç que de mos desigs ensems ab ma vida era terme, acceptant ma persona en aquella falda en la qual, en ma primera edat, moltes vegades reposat havia. (LM)

Amb una utilització i intenció literàries semblants, Corella també fa servir el sintagma adverbial *amb veu tremolant*, variant de l'anterior (amb el mateix participi de present), del qual no n'hi ha documentació prèvia:

> E puix que el cos hagué cobrat sos primers sentiments, **ab veu tremolant** per temor tant com per vellea, dix semblants paraules. (LM)
>
> **Ab veu tremolant** ensems e alegra de goig tan gran, que major en aquest món trobar no es poria, plorant deia. (HJ)

Així doncs, ben bé podrem considerar aquests sintagmes adverbials com a unitats estilístiques de Corella.

Amb multitud de

La locució quantificacional *multitud de* és d'ús habitual en diversos textos medievals, literaris i paraliteraris, on gairebé sempre la trobem aplicada a persones humanes o animals. Tanmateix, arribats a Corella, aquest la fa servir sobretot per a objectes més eteris i abstractes (*actes*, *paraules*, *llàgrimes*, *miracles...*), i generalment amb una funció adverbial en precedir-la de la preposició *amb*. Així:

> Oh fallit d'enteniment. E ab los béns de natura, los quals cascú sens delliber posseeix, vols atènyer nom e premi de virtuós, que sinó **ab multitud de** treballosos actes, no es deixa atènyer? (RTU)
>
> E, puix sos engans havien fi **ab multitud de** gentils paraules, volgué que, d'aquí avant, ne tingués tanta fallença, que sol pogués dir lo darrer so d'aquelles paraules que a les sues orelles arribarien. (LN)
>
> Mas, a la fi, les tenebres de la cruel escura nit me tolgueren la vista de tan estranya bellea; e los arbres, **ab multitud de** verds rames, defenien la gentil font de la freda llum de Diana. (LN)
>
> Però, puix **ab multitud de** llàgrimes no puc ressuscitar la tua vida, plau-me lo morir; que la vida, sens tu, en extrem m'és enutjosa. Mas, perquè la causa de nostra mort per a sempre sia palesa, prec als déus aquest arbre jamés no consenten que lo seu fruit lleixe lo dol de nostra desaventura. (LT)
>
> Resplendia, **ab multitud de** cremants enceses antorxes, la nostra reial cambra, de llum e claror tan extrema, que paria encara Febo sobre el nostre horitzon lo seu lluminós carro detenia. (HJM)
>
> E així, per a sostenir la sua aspra per nosaltres pecats penitència, e per a conversar **ab multitud de** diverses impiadoses persones, més li convenia ésser home. (TD)
>
> E vinga sens recel la vostra ànima santa en les mies mans, e jo trametrà-la, acompanyada ab lo meu capità, arcàngel Miquel, qui **ab multitud d**'angèlica milícia la guiarà a la casa dels meus patriarques; als quals, e en especial al meu avi Joaquim, direu de ma part alegres saluts. (VSA)
>
> Acabat lo servei de la senyora nostra, tota flamejant mostrava la plenitud de gràcia que dins la sua ànima brollava, pricant a la santa Església, en diversitat d'estranyes

llengües, la veritat del sagrat evangeli; la qual declarant confermava, **ab multitud d**'innumerables miracles. (ISM)

Despertant a la reina, que, de tal visió quasi esmortida, no podia la llengua moure, delliberaren anar e escoltar e veure la gloriosa Magdalena que, ab llengua tan alta, les celsituds de l'eterna glòria pricant declarava e, **ab multitud d**'innumerables miracles provant, clarament feia veure la veritat dels sagrats evangelis. (ISM)

Així doncs, amb aquest ús de caire més abstracte, la construcció de referència podríem considerar-la, amb reserves, com a unitat estilística de Corella.

Amb qual llengua podria...?

Sense cap precedent conegut, es tracta clarament d'una unitat estilística que Corella configura a manera de fórmula retòrica del relat:

Qual llengua porà callar de Lucia, Catarina, Ursula, e altres quasi infinides, les virtuts e mèrits de les quals, de l'eterna glòria per a sempre premiades, poc la popular fama freturen? (TD)

E aprés de tan dolorós plànyer, **qual llengua porà** recitar les paraules de dolça consolació que a la sua mare parlant aconsolava? (VSA)

Ab qual llengua, ni ab quina veu, davant l'espectable senyoria nosaltres, servents teus, **podem** excusar ni defendre crim de tant manifesta prova? (HJ)

Quin fon lo goig que sentí a aquella hora la verge donzella, **per lengua** de alguna creatura explicar no·s **poria**. (*Lo Cartoixà*, I, 5)

Qual lengua poria descriure lo gest, la veu, lo goig i alegria de la humil verge prenyada? (*Lo Cartoixà*, I, 6)

Qual llengua tràgica, trista, lamentable, dolor tan mísera descriure **poria**? (*Lo Cartoixà*, IV, 6)

Més endavant, en veurem altres de semblants.

Amb quanta sol·licitud...!

Tampoc no n'hi ha cap precedent, en l'ús d'aquesta construcció, anterior a les obres de Corella, en les quals trobem:

Les qui passau per lo camí de voler ésser en bellea estimades, pensau ab quin estudi, **ab quanta sol·licitud**, folla ambició de vana e pomposa glòria, ab l'artefici de les mies mans volguí ajudar a la natural bellea, seguint la miserable, vana e femenil condició. (HJM)

Aprés, los animals de raó exempts, ab quant delitosa fatiga llurs fills nodrint, sovint a mort per ells se presenten, e **ab quanta sol·licitud** la pròpia natural companyia conserven. (HJM)

Ab quanta modèstia, **ab quanta sol·licitud**, ab quin delit, goig e alegria, la casta mare servint tractava la gloriosa filla. (VSA)

En concòrdia e pau d'amor fraterna los deu germans se partien, e ab sol·lícita cura tots a Benjamin guardaven, recordant **ab quanta sol·licitud** lo pare Jacob les ne havia feta comanda. (HJ)

Amb suaus paraules

D'aquesta construcció, només es coneix una ocurrència al *Curial e Güelfa*:

E responia tan blandament e **ab tan suaus paraules**, que tothom havia per clar que havia gran pahor e li plauria bé que aquest fet cessàs.

anterior a les obres reconegudes de Corella:

E foren tan fallides mes esperances que, desitjosa de presta mort, acompanyada de llàgrimes, seguint a ell per los deserts, moguí a tanta pietat les deesses e nimfes que assajaren **ab suaus paraules** llavar mos mals. (LB)

E parlar més avant no em consentí vergonya, la qual, sovint, d'extrema amor és inimiga; mas, ab dolorosos sospirs, manifestava lo cobert seny de mes paraules tant, que entès la sàvia dida lo gran desorde de ma benvolença, e **ab suaus paraules** assajava si de tan desllimitat desig me poguera retraure. (LM)

E tremolant en los braços de Sinaras, sovint esguardant ma poca edat, me deia filla, e **ab suaus paraules**, treballava apartar de mi tota temor, dient: "No dubtes soferir un mal tan poc perillós, per tants esdevenidors delits" (LM)

Amb aquesta reserva, doncs, podem considerar-la una unitat estilística que Corella incorpora al seu repertori.

Amollir l'ànimo

Es tracta d'una unitat estilística de factura corelliana, configurada com a locució verbal. Sense precedents coneguts, Corella la fa servir diverses vegades:

No podia l'antic rei més parlar, que les llàgrimes corrents no ho comportaven; plorava la bella donzella, per dolor del pare; plorava Tereu quan veia així **amollit lo seu** ferocíssim **ànimo**, que als seus ulls ja les llàgrimes eren conformes. (PCBM)

Car ja tinc dolor la daurada lúcida llana de tants cavallers sia estada sepultura; los quals, primer de tu, morts cruelment, així **han amollit lo meu ànimo**, que no sols a tu, mas a qualsevol que aprés d'ells a morir portàs l'adversa fortuna, delliber fer de mort estalvi. (HJM)

Oh cosa de gran meravella. La ferocitat de **l'ànimo** d'aquell qui perills tan excessos no havien pogut **amollir**, les misericordes paraules d'una donzella així havien placat, que, les llàgrimes caent dels ulls, un poc espai tardà en respondre. (HJM)

Puix la dolor e pena de la mia enamorada vida e trista no ha pogut **amollir** la ferocitat e durea del teu implacable **ànimo**, que sol fosses content ésser senyor de mi, senyora tua, vull provar si, per força deixant la voluntat líbera, poria la tua persona prendre. (HJ)

Apartau la temor de vostres espantades penses, que la coneixença que tinc manifesta de vostre ver penediment, ha ras del tot l'ofensa del meu **amollit ànimo**. (HJ)

Amor deshonesta

Amb un únic precedent conegut en un vers d'Ausiàs March ("volent honest en **amor deshonesta** / e lleialtat en cor de falsa fembra"), Corella usa molt freqüentment aquest sintagma:

Mirra se querella de les lleis humanes, justament contrastant al desorde **d'amor deshonesta**; jo, sol de ma extrema bellea, la qual sovint als enamorats benaventurada fi porta. (LN)

Puix la tua honesta vida de tant penediment es mostra, que dubte s'espera, romanint més cautelosa, en los extrems dels regnes de la tua pudicícia, no jamés **amor deshonesta** assegure fer correguda. (PCBM)

Oh força terrible **d'amor deshonesta**, la qual molt tard, en la baixa fortuna, les sol·lícites dones assalta. (PCBM)

E, ab més atenció, de la gran bèstia mirant la bella forma, començà collir **d'amor deshonesta** les primeres purnes (PCBM)

Si **amor deshonesta** nostre voler assalta, cometem viltat de tals actes que, d'ésser oït, ferea porten. (PCBM)

Pogué a l'animós rei així inflamar en **amor deshonesta** que, augmentant la facúndia de ses paraules, ab afecció extrema, en grau d'estima inestimable, a l'antic sogre la venguda de Filomena suplicant demanava. (PCBM)

E res en ella no veia, ab què minvàs les cremants flames de la sua **amor deshonesta**. (PCBM)

E perquè **d'amor deshonesta** acurteu los passos, no vull que us sia cobert quant la femenil condició a execució de qualsevol mal és prompta. (HJM)

E sia vostra majestat certa, que el meu enteniment estaria així atent en poder, sens frau, determenar aquesta gran causa, que no consentrà la mia voluntat en afecció d'**amor deshonesta** s'aposente. (JP)

Així, miserables encegats los qui amor encega, mouen nostre voler, actes e vida, al dolç e mortal cant de **l'amor deshonesta**. (JP)

Car los ports d'**amor deshonesta** són principi de fortuna vàlida. (JP)

Navegant en lo tempestuós mar d'**amor deshonesta** he sovint encorregut naufraigs en vàlida fortuna. (LC)

Aquests e semblants altres contraris la cort d'**amor deshonesta** seguint, crec, de present en vós tenen assentament de pacífica posada. (LC)

Oh, gran pèrdua de seny, portar raons per la part d'**amor deshonesta** ab les quals honestat se mereixca perdre. (LC)

Perquè de l'honest jove encenguès d'**amor deshonesta** les lentes flames; donant moltes vegades espai Josef sol, sens testimoni d'alguna companyia parlant, pogués

> estar ab ella manifestament e comunicant ab ell secrets de gran estima, recitant històries, poesies, passades e presents, de semblant **amor deshonesta** qual ella desitjava en l'honesta pensa de Josef encendre.
> Havia recollit l'honest jove en lo castell de castedat e pudicícia la sua voluntat e pensa, e no temia d'**amor deshonesta** la fort artilleria. (HJ)
>
> A qual jove catiu poder de tan enamorades paraules no bastara moure, acompanyades d'humil trista continença, ab sospirs e altres forces d'**amor deshonesta**, que qualsevol honestat, sinó la de Josef, derrocar podien? (HJ)
>
> Oh poder terrible d'**amor deshonesta**, a la qual si en lo començ ab virtut no es contrasta, així la miserable pensa cativa, que a lletgea d'abominables actes la subjuga. (HJ)

Per mor d'aquesta freqüència d'ús, doncs, cal considerar que Corella incorpora aquesta col·locació com a unitat estilística seva.

Anar per la ciutat

Malgrat l'aparent trivialitat d'aquest sintagma verbal, no en coneixem cap ús anterior al parell de recurrències, totes dues a la mateixa obra, usades per Corella:

> Volgué sobre un carro triümfal **anant per la ciutat** ab pública crida de molts e diversos instruments tots los pobles a Josef visrei lo genoll ficassen. (HJ)
>
> Eren **anats** los germans **per la ciutat** mirant si Josef pogueren veure, recordant-se als mercaders que en Egipte anaven d'ell havian feta l'iniqua venda. (HJ)

Feta aquesta observació, l'ús que Corella en fa no sembla suficient com per considerar el sintagma una unitat estilística seva.

Àngel custodi

De l'ús literari (en textos literaris, no administratius) d'aquesta locució nominal, no hi ha o no es coneix, si més no, cap referència anterior a Corella, el qual la fa servir un parell de vegades, totes dues a la mateixa obra:

> Ordenà la divina providència que **l'àngel custodi** de la gloriosa santa, en visió de flamejant figura, aparegués dormint al príncep de la terra. (ISM)
>
> No estigau dubtós, rei, senyor e marit, que els mèrits de la gloriosa santa a tan alta excel·lència atenyen que, en lo meu part, ella és estada la madrina, e lo seu **àngel custodi** ha guiat la mia ànima en totes les vostres santes visites. (ISM)

Probablement, això no és suficient per considerar-la una unitat estilística seva.

Angèlica i humana

Aquesta associació de les unitats lèxiques *angèlic* i *humà*, en una relació semàntica de contrast o d'addició, és molt probable que fóra d'ús entre homes

d'església i teòlegs, per bé que, abans de Corella, el CICA només la reporta al *memorial del pecador remut*, de mestre Felip de Malla:

> Car exhortacions, induccions e persuasions mies o de qualsevol **angèlica o humana** persona, exceptada la exortació de la tua pura e sancta mare, no valrà tant a ffer ton cor vinclar com veure e mirar la gran misèria e extrema fretura de la gent exerrada.
>
> E no era batalla de par ab contrasemble; repudiar e repel·lir se podia sens desonor, car lo dimoni no era tan noble ni tan generós, car no obstant que natura **angelical** pas natura **humana** tant com toca perfecció de natura, emperò tu, pare donador de noblesa, has lo teu fill sobre aquella per gràcia nobilitat.

Tanmateix, serà el nostre teòleg Corella qui en farà un ús continuat a les seves obres:

> En **natura humana e angèlica**, los qui subtilment l'ésser e propietat de les coses contemplen, entre les altres d'una tal diferència parlen, que les substàncies no corporals, ans d'elegir, libertat franca a cada part tenen. (DEPV)
>
> Oh misteri de profunde excel·lència, passant **humà e angèlic** entendre. (TD)
>
> aquesta, entre les altres dones beneita, adoraran **angèlica natura e humana**, per reina **excellent senyora**, (VSA)
>
> que, puix vós, goig e alegria de **natura humana** e **angèlica** romaniu, jo d'aquest món me partiré contenta. (VSA)
>
> Aquella dolorada **angèlica** ànima, llum dels pecadors e esperança, perquè de natura **humana** no es perdés lo verdader refugi. (ISM)
>
> L'**angèlica** forma de tals figures no entra en semblança de coses **humanes**.(SFA)
>
> La vida de Matusalem i totes les **humanes i angèliques** llengües no bastarien les perfeccions de la nostra senyora verge Mare de Déu descriure. (*Lo Cartoixà*, I, 2)
>
> Era la sua vida **més angèlica que humana**. (*Lo Cartoixà*, I, 3)
>
> Sobre totes les creatures **angèliques i humanes** (*Lo Cartoixà*, I, 5)
>
> Sobre tot enteniment de tota creatura **angèlica i humana** (*Lo Cartoixà*, I, 5)
>
> Qual enteniment **humà e angèlich** stimar basta lo excés e alt grau de aquesta mort e passió? (*Lo Cartoixà*, IV, 1)
>
> Senyor de natura **angèlica e humana**. (*Lo Cartoixà*, IV, 4)
>
> No basta **humana ni angèlica** llengua descriure... (*Lo Cartoixà*, IV, 4)
>
> Que fos exalçat sobre natura **angèlica e humana** e que al seu nom totes les creatures se humilien. (*Lo Cartoixà*, IV, 6)
>
> No basta **humana ni angèlica** llengua poder recitar, explicar ni descriure... (*Lo Cartoixà*, IV, 8)

per la qual cosa, tot i que aquest agrupament no és de creació seva, podrem considerar-lo com a un tret característic de la seva prosa.

Animal salvatge

L'única referència coneguda anterior a Corella d'aquesta locució nominal és la reportada pel CICA al *Decameró*:

> Quina maravella atenent e guardant que vosaltres abans que nenguna altra cosa havets plagut a hun armitanet jovanet e sense sentiment, semblant a un **animal salvatge**?

Després d'això, trobem les cinc recurrències corellianes següents:

> E, en diverses esquadres, als uns paria que ells, morts, desitjada batalla esperaven, fins que multitud de diversos ocells, en companyia d'**animals salvatges**, dels ossos la carn despullant, mobles e volants sepulcres los donaven. (PDRH)
>
> Oh, més cruel que **animal salvatge**, més superba que lleona. (PCBM)
>
> Mas no passà espai de longa tardança, que, ab lo dard corrent sang de mort d'**animals salvatges**, lo desitjat marit arribà. (PCBM)
>
> E si per cas del meu cos gens ne resta,
> sia menjar als **animals salvatges**. (TC)
>
> Donem lo seu cos a vianda als **animals salvatges**, e los ocells la sua carn en alt exalcen, puix ésser alt sobre tots desitja. (HJ)

les quals fan pensar que potser hauríem de considerar que Corella incorporà aquest sintagma com a recurs expressiu seu.

Ànimo d'amor

No n'hi ha cap documentació, d'aquest sintagma, anterior a les obres de Corella:

> E, puix viu dispost temps per a ma partida, cobrint-me lo cap e la cara ab un vel, perquè no fos coneguda, ixquí del carçre de la trista casa, acompanyant-me **ànimo d'**infinida **amor**. (LT)
>
> Vós, ab **ànimo d'amor** encesa, no esperau temps, llicència ni companyia. (ISM)

Així doncs, tot i l'escàs nombre de recurrències i mentre altra documentació no ho desmenteixi, es tracta d'una unitat estilística de creació de Corella.

Ànimo i ferocitat

D'aquesta associació lèxica no n'hi ha cap documentació anterior a les obres de Corella, en les quals trobem:

E, si mes paraules no el 39xcés39rà39 a pietat, haguera dolor de les mies llàgrimes, e de la tristor de la mia cara; e jo poguera-li respondre altrament que lo paper mut, e 39xcés39rà, abraçant, placar la **ferocitat** de son **ànimo**. (LB)

La **ferocitat** de l'**ànimo** d'aquell qui perills tan excessos no havien pogut amollir. (HJM)

Pus abundants se troben tots los mals, dels quals en la present als homes enculpe, major crueldat d'**ànimo**, més gran **ferocitat**, extrem de gran supèrbia, bandeig de tota vergonya, e en 39xcés altres mals que a la femenil condició no convenen. (TD)

Puix la dolor e pena de la mia enamorada vida e trista no ha pogut amollir la **ferocitat** e durea del teu implacable **ànimo**. (HJ)

Així doncs, podem dir que l'emparellament lèxic *ànimo i ferocitat* constitueix una unitat estilística de Corella.

Animoses paraules

No es coneix cap documentació d'aquest sintagma nominal anterior a les recurrències següents:

E sient en reial cadira de la sua empalliada sala, ab graciosa e benigna cara abandonà les orelles a les **animoses paraules**, en estil de semblant manera. (HJM)

Plagueren al rei les **paraules animoses** de Jason, que un poc espai tardà en donar-li tal resposta. (HJM)

Meravellà's lo prudentíssim rei de l'esforç de tan **animoses paraules**, a les quals responent dix. (HJM)

Aprés, escoltant suavitat de tan **animoses** e gentils **paraules**, que dolça harmonia a les orelles dels oints ressonaven, de tant esforç acompanyades, que paria jamés en lo seu cor temor havia pres posada. (HJM)

Retragué's lo rei en la mia cambra, per contar-me la nova venguda de Jason, recitant l'esforç de les sues **animoses paraules**, mostrant dolor pressentint de la sua esdevenidora pèrdua. (HJM)

Per això, deduïm que es tracta d'una unitat estilística de creació de Corella.

Anyell mansuet

D'aquest sintagma no n'hi ha cap documentació anterior als usos que en fa Corella:

Pres, doncs, lo feroce animal les blanques mans de la llagrimant donzella, e lligades sobre les espatlles, com a carnisser que al **mansuet anyell** degollar s'apresta, de la baina tirà la febrida espasa. (PCBM)

Partí's per anar al sacrifici l'**anyell mansuet** sens màcula, ver Déu e hom, gran sacerdot segons l'orde de Melquisedec. (ISM)

> Lo primogènit Ruben del tot aquestes paraules no acabava quant lo **mansuet anyell** Josef ab humil continència arribant de part de Jacob en semblant estil als germans saludava. (HJ)
>
> Despullant-li aquella brodada roba que son pare Jacob per singular amor li havia donada, lo **mansuet anyell** dins l'antiga escura cisterna llançaren. (HJ)
>
> Lo qual, com **anyell mansuet** los ferros e cadenes comportava, ensems ab paraules d'abominable vituperi. (HJ)
>
> Així·l portaren los inichs ministres com **anyell mansuet** qui és portat al sacrifici. (*Lo Cartoixà*, IV,4)
>
> Hi ells, cruels feroces sobre leons e tigres, tiren aquell sangonós **mansuet anyell** sens màcula, e a la creu lo porten. (*Lo Cartoixà*, IV, 6)

Per això, doncs, cal considerar-lo com una unitat estilística corelliana.

Aparellar refecció

Tot i que en molts textos catalans antics s'*aparellen menjars*, *sopars*, *dinars*, *viandes*..., fins a Corella no apareix la forma retoricada *aparellar refeccions*:

> Havia la sol·lícita santa **aparellat** un sopar de arreglada e no supèrflua abundància per al desitjat marit; lo qual vengué acompanyat de molts pastors que los seus bestiars guardaven. E aprés de **refecció** temprada, ab espiritual alegria lo cast marit entrà en lo estrado de la muller santa. (VSA)
>
> E un dia, a hora que el sol ja declinava, la sua majestat entrà per la sua casa, e ab gran cura, pensament e diligència, tota sol·lícita la devota santa, treballant **aparellava** donar **refecció** corporal a aquell Déu e senyor que l'univers tot governa. (ISM)
>
> Los llavis de retòrica se tanquen, e tota eloqüència se torna muda, per a poder clarament escriure ab quina sol·licitud, humilitat e prudència, la humil serventa Magdalena **aparellà** corporal **refecció** a la sacratíssima verge Maria. (ISM)

Així doncs, considerarem que es tracta d'una unitat estilística pròpia de Corella.

Aquesta present vida

Podríem dir que es tracta d'una unitat estilística d'una època de llarga durada (present en obres de temàtica religiosa però no únicament), que és usada per Corella com ho feien altres autors:

> Perdí lo record d'**aquesta present** miserable **vida**, transportada la mia pensa en contemplar figures de perfecció tan alta. (SFA)
>
> E oblidada la gloriosa Magdalena de les coses totes d'**aquesta present vida**, als peus del rei Déu Jesús contemplant reposava. (ISM)
>
> La sisena raó és com sia certa cosa l'Escriptura sacra vos done acabat bastament del que haveu mester en **aquesta present vida** per atènyer la fi de **l'eterna glòria**. (VSNG)

> Pau hi amor és la fi de la ley evangèlica en **aquesta present vida** y en la sdevenidora. (*Lo Cartoixà*, I, 9)
>
> Vol que siam richs de fe en **aquesta present vida** perquè siam hereus del celestial regne. (*Lo Cartoixà*, I, 12)
>
> Y la edat sua antiga ja l'apressava que·s partís de **aquesta present vida**. (*Lo Cartoixà*, I, 12)

Així doncs, per ella mateixa no té cap valor com a caracteritzador estilístic d'un autor.

Atorgar liberalment / atorgar llicència

Aquests dos sintagmes verbals no són altra cosa que col·locacions, amb abundant documentació a l'època, usades també per Corella:

> Mas la celsitud humana, enemiga e envejosa del meu sobiran delit, ha trobat lleis cruels, enemigues de ma enamorada pietat; les quals, ab grans penes, defenen lo que natura **líberament atorga**. (LM)
>
> En aquestes singularitats que de Jason escric, par que la fi de mon escriure sia pintar lo paper de les perfeccions que naturalesa a Jason **líberament atorgà**. (HJM)
>
> Així com aquells qui ab los grans reis en alt grau priven, les gràcies que de llurs senyors reben no són causa d'ells ésser amats, mas perquè primer són amats aquestes **gràcies líberament los atorguen**. (TD)
>
> E perquè llargues paraules no allarguen la sua culpable vida, si vostra magestat **llicència m'atorga**, calaré los rems d'aquesta sotil barca. (DEPV)
>
> Doncs, en lo temps que els fats **llicència t'atorguen**, deixa delliber de tan perillosa empresa. (HJM)
>
> Regracie't, doncs, rei de gran benignitat, la **llicència que m'atorgues**; en la qual te mostres misericorde, més que en amonestar-me que lleixàs tan honrada empresa. (HJM)
>
> De gràcia inestimable, nostre pare la tua senyoria humilment suplica, sens tarda **llicència nos atorgue**. (HJ)
>
> Als quals Josef, ab cara e gest afable, **llicència los atorgà**, trametent a Jacob saluts afectades. (HJ)
>
> **Atorgue'm llicència** vostra mercè il·lustre que, escrivint, raonar puga les excellències que mos sentiments han pogut atènyer d'aquesta noble sepultura. (SFA)

Així doncs, no els podem atorgar cap especial valor estilístic.

Atribolada pensa

Es tracta clarament d'una unitat estilística de creació de Corella, de la qual no n'hi ha cap documentació prèvia coneguda:

Qui poria dir lo grandíssim descans que seria a ma **tribulada pensa**, jo, sens mitjà algú, pogués mostrar sol la quarta part del bé que en mon desdenyat cor catiu està? (LID)

Així lo plaent dormir algun descans consentí a ma **tribulada pensa**, e paregué'm reposar en los bells braços de Cauno. (LB)

Però, ma **pensa tribulada** no consentint la mia persona estar segura, fón-me forçat, passejant, seguir la varietat de mos trists e sol·lícits pensaments. (TC)

E si, en aquests contrasts, callant, l'hoc o lo no allargue, detenint la claredat de vostra senyoria, de grosser cortès no m'excuse. Què farà, doncs, ma **tribulada pensa**, en fortuna vàlida, ab contrasts de tan diversos vents combatuda? (JP)

* * *

Analitzades, doncs, una per una, les construccions lingüístiques repetides que hem localitzat i seleccionat en l'obra reconeguda de Corella, i descartades les que, al nostre entendre, no tenen gaire valor caracteritzador d'estil, exposem a continuació la relació d'aquelles que sí que en tenen, és a dir, les unitats estilístiques de Corella, tant les de creació seva com les construccions que, tot i haver-ne alguna documentació anterior, ell les converteix en unitats estilístiques pròpies per l'ús que en fa.

A

a la riba del gran riu
a mi plau (usada com a element de contrast)
abandonar la vida
abominable + S
abundància de viandes
abundants llàgrimes
acabant tals paraules
acabat + S (amb l'accepció 'complet, perfet')
acostumat + S
acte de virtut
adolorit + S
adorar com a déu
adversa fortuna
afable + S
afable i graciós
alt en paradís
alta contemplació
alta perfecció
amar en extrem
amarga mar
amargues llàgrimes
amb afable continença / amb modesta continença
amb altes veus / amb multiplicades veus

amb baixa veu
amb benigna cara
amb cara afable / amb gest afable
amb cuitats passos / amb tards passos
amb devota pensa
amb esforçada veu / amb irada veu / amb veu (im)piadosa
amb la mà tremolant / amb veu tremolant
amb multitud de (objectes inanimats)
amb qual llengua podria...?
amb quanta sol·licitud...!
amb suaus paraules
amollir l'ànimo
amor deshonesta
angèlica i humana
animal salvatge
ànimo d'amor
ànimo i ferocitat
animoses paraules
anyell mansuet
aparellar refecció
atribolada pensa

Amb aquestes unitats estilístiques i les que continuaran, per ordre alfabètic del primer mot de la forma canònica, pretenem confeccionar el *Diccionari d'unitats estilístiques* de Joan Roís de Corella, en el ben entès que les entrades d'aquest diccionari aniran ordenades pel mot clau de cada unitat. El mètode utilitzat, que ja hem anomenat en altres treballs *mètode de concordances fràsiques*, i el resultat final permetran aportar una caracterització estilística de l'autor estudiat força important, com si diguéssim l'ADN del seu estil. I això és vàlid i aplicable a l'estudi de qualsevol altre autor, antic o modern.

(continuarà)

Referències bibliogràfiques

ALCOVER, A. M., MOLL, F. DE (1926-62): *Diccionari Català-Valencià-Balear* (DCVB), 10 vols. Palma, Moll.

CARBONELL, J. (ed.) (1983): *Obra profana de Joan Roís de Corella*, València, Tres i Quatre.

CONCA, M., GUIA, J. (2011): "La base de données phraséologique du *Espill*, modèle pour la formation d'un corpus phrasique à partir d'un corpus textuelle". ORTOLA, M. S. (ed.): *Corpus anciens et bases de donnés*. *Aliento,* vol. 2. Nancy, Presses Universitaires de Nancy, 193-211.

CORPAS, G. (1997): *Manual de fraseología española*. Madrid, Gredos.

Corpus Informatitzat del Català Antic (CICA), TORRUELLA, J. (dir.), Institut d'Estudis Catalans, http://beta.cica.cat

FARAUDO DE SAINT-GERMAIN, L. (1940-1957): *Vocabulari de la llengua catalana medieval*, COLON, G. (dir.) Institut d'Estudis Catalans, http://www.iec.cat/faraudo/

FUSTER, J. (1967): "Lectura de Joan Roís de Corella", conferència pronunciada a Barcelona i publicada a *Obres completes*, 1968, vol. 1, 294-305.

WITTLIN, C. (1991): *Repertori d'expressions multinominals i de grups de sinònims en traduccions catalanes medievals*, Barcelona, IEC.

Abreviatures

DEPV	*Debat epistolar amb el Príncep de Viana*
HJ	*Història de Josef*
HJM	*Història de Jason i Medea*
HLH	*Història de Leànder i Hero*
ISM	*Istòria de santa Magdalena*
JP	*Lo Juí de Paris*
LAP	*Lletres d'Aquil·les i Policena*
LB	*Lamentació de Biblis*
LC	*Lletra consolatòria*
LHD	*Lletra que Honestat escriu a les dones*
LID	*Lletres a Iolant Durleda*
LM	*Lamentació de Mirra*
LN	*Lamentació de Narciso*
LT	*Lamentació de Tisbe*
PCBM	*Parlament en casa de Berenguer Mercader*
PDRH	*Plant dolorós de la reina Hècuba*
RTU	*raonament de Telamó i Ulisses*
SFA	*Sepultura de Francí Aguilar*
TC	*Tragèdia de Caldesa*
TD	*Triümfo de les dones*
VSA	*Vida de santa Anna*
VSNG	*Visió de la senyora nostra de Gràcia*
VVM	*Vida de la verge Maria*
LVM	*Llaors a la verge Maria*
OVM	*Oració a la verge Maria*